

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YERELLEŞTİRME VE ÇEVRE : ÇEVRE BİLİMİ VE
ÇEVRE ETİMİNDE YERELLEŞTİRME NİN KONUMU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine ÖZTÜRK

**Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim
Enstitü Bilim Dalı : Çeviribilim**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. İbrahim KÖKTÜRK

KASIM – 2013

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YERELLEŞTİRME VE ÇEVİRİ: ÇEVİRİBİLİMDE VE ÇEVİRİ
EĞİTİMİNDE YERELLEŞTİRMENİN KONUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine ÖZTÜRK

Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim
Enstitü Bilim Dalı : Çeviribilim

“Bu tez 08/11/2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Şaban KÖKTÜRK	Basarılı	
Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK	basarılı	
Prof. Dr. Arif ÜNAL	Basarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyuldu unu, ba kalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygu olarak atıfta bulunuldu unu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadı ını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya ba ka bir üniversitedeki ba ka bir tez çalı ması olarak sunulmadı ını beyan ederim.

Emine ÖZTÜRK

08.11.2013

ÖNSÖZ

Bu çalı ma küreselle me ile çevirmen profili ve çeviri mesle indeki de i imleri ele alarak bilgi teknolojilerindeki geli meler ve ticari alanda küresel sınırların ortadan kalkmasıyla ortaya çıkan ve yerelle tirme sektörü olarak ele alanın günümüz çeviri uygulamalarını incelemek ve bu de i imlerin çeviri e itimi üzerindeki etkisini irdelemek amacıyla hazırlanmı tır.

Bu çalı masının hazırlanmasında benden yardımlarını ve bilgisini esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. İyas ÖZTÜRK ve Yrd. Doç. Dr. aban KÖKTÜRK'e ve beni manevi olarak destekleyen çalı ma arkadaş larım Sibel OKUYAN ve Filiz AN'a te ekkürü borç bilirim.

Emine ÖZTÜRK

08.11.2013

Ç İNDEK İLER

TABLO L İSTES	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
G İR	1
BÖLÜM 1: KÜRESELLE ME VE ÇEVİRİ LERİ	4
1.1. Küreselle me Olgusu ve Çeviri li kişi.....	4
1.2. Küreselle me Sürecinde Çeviri Sektörü.....	9
1.3. Küreselle menin Çevirmen Profili ve Çeviri Mesle i Üzerindeki Etkileri	13
1.4. Küreselle menin Olumlu ve Olumsuz Etkilerine Bakı	18
BÖLÜM 2: YERELLE TİRME	26
2.1 Küreselle me, Uluslararası İtirme ve Yerelle tirme	26
2.2. Yerelle tirme Sektörü.....	32
2.3. Yerelle tirme Süreçleri.....	35
2.3.1. Proje Yönetimi	36
2.3.3. Yazılım Mühendisli i.....	37
2.3.4. Terminoloji Yönetimi	39
2.3.4. Masaüstü Yayıncılık (Desktop Publishing)	42
2.3.5. Kalite Kontrolü.....	44
2.4. Bilgisayar Destekli Çeviri (CAT) Araçları	45
2.4.1. Çeviri Hafızası Araçları	47
2.4.2. Terminoloji Araçları.....	48
2.4.3. Yazılım Yerelle tirme Araçları	49

BÖLÜM 3: ÇEVİRİ TEKNİKLERİ VE YERELLEŞTİRME	51
3.1. Yerelleştirilmenin Çeviri Eğitimine Etkileri	51
3.2. Yurt Dışı'nda Çeviri Eğitimi Veren Bölümlerde Çeviri Teknolojileri Eğitimi	57
3.3. Türkiye'de Çeviri Eğitimi Veren Bölümlerde Çeviri Teknolojileri Eğitimi	59
3.4. LETRAC (Language Engineering for Translator Curricula) Projesi	63
SONUÇ	67
KAYNAKÇA	71
ÖZGEÇMİŞ	77

TABLO L STES

Tablo 1: ProZ.com internet sitesinden alınan i ilanı örne i.....	15
Tablo 2: Kariyer.net sayfası üzerinden yapılan arama sonuçlarından bir örnek.....	17
Tablo 3: Kariyer.net sayfası üzerinden yapılan arama sonuçlarından bir örnek.....	18
Tablo 4: ProZ.com sitesinden alınan i ilanı örne i.....	20
Tablo 5: Aquaris sitesinden alınani ilanı örne i.....	21
Tablo 6: Forum siteleri üzerinden fikir alı veri i yapılması.....	23
Tablo 7: Metin geni lemesine örnek.....	31
Tablo 8: LETRAC Projesi E itim Modeli.....	66

Tezin Ba lı ı: Yerelle tirme ve Çeviri: Çeviribilimde Ve Çeviri E itiminde Yerelle tirmenin Konumu

Tezin Yazarı: Emine ÖZTÜRK

Danı man: Yrd. Doç. Dr. aban KÖKTÜRK

Kabul Tarihi: 08.11.2013

Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 76 (tez)

Anabilimdalı: Çeviribilim

Bilimdalı: Çeviribilim

Küreselle me olgusu tüm dünyada sınırların ortadan kalkmasını ve ticari, sosyal ve kültürel alanlarda ulusların birbirlerine giderek yakınlaşmasını tetikleyen bir unsur olmu tur. Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, bilgisayarların günlük hayatın önemli bir parçası olması ve internet kullanımının her geçen gün artması sonucunda günümüzde kişiler ve kültürlerarası iletişim için sanal bir dünya kurulmuş ve bilgi, bu iletişim a ı üzerinde dünya çapında internet erişimine sahip tüm insanlar için elde edilmesi kolay bir hal almıştır.

Bu gelişmelerin ekonomik sonuçları olması da kaçınılmazdır. Herhangi bir alanda üretim yapan bir firmanın ya da şirketin uluslararası pazara çıkması kolaylaşmış ve üreticilerin küresel pazardan elde ettiği gelir arttıkça ticaretin bu yönünü destekleyen uygulamalar ortaya çıkmıştır. Çalışmamız kapsamında çeviri sektörünün bu gelişmelerden etkilenmesiyle doğan yerelle tirme sektörüne ve yerelle tirme süreçlerine değinilecektir.

Yerelle tirme uygulamaları ve çeviri teknolojilerinin yaygın olarak çeviri sektöründe kullanılmaları ve bu uygulamaların farklı beceri ve yetenekleri doğurması çevirmen profili ve çeviri mesleğinde değişimlere sebep olmu tur. Tüm bu gelişmelerden uzak kalamayacak diğer bir alan ise bu bağlamda çeviri eğitimidir. Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ve sektörel değişimler çevirmenden farklı becerilerin talep edilmesine sebep olarak çeviri eğitiminin de aynı bağlamda değişmesi ve yeteneklere sahip öğrencilerin yetiştirilmesi için gelişmesine neden olmu tur.

Anahtar Kelimeler: Küreselle me, yerelle tirme, çeviri teknolojileri, çeviri eğitimi

Title of the Thesis: Localization and Translation: The Role of Localization in Translation Studies and Translator

Author: Emine ÖZTÜRK

Supervisor: Assist. Prof. aban KÖKTÜRK

Date: 08.11.2013

Nu. of pages: v (pre text) + 76 (main body)

Department: Translation Studies

Subfield: Translation Studies

The notion of globalization has led to disappearance of borders all over the world and has triggered the commercial, social and cultural approximation of nations. The advent of technology, the computer becoming an indispensable part of lives and the use of internet has built a virtual world for intercultural communication therefore the information has been easier to reach by anyone in the world.

It is indispensable that the relevant changes have some economic consequences. It has been fairly common for a company to go on global market as a result there has been some applications to support companies wanting to go global. In this study we will mainly deal with the changes in translation industry and processes of localization resulting from global changes.

Localization processes and the use of translation technologies have changed the requirements expected from a translator. In addition the competences and skills of a translator have had to change dramatically. Translator training is another field that cannot fall behind these changes. The developments in information technology, communication and global commercial activities have necessitated an improvement in translator training as well. The curricula have been changing all around the world in institutions to meet the demands of professional life.

Anahtar Kelimeler: Globalization, localization, translation technologies, translator training

G R

Günümüz dünyası sıklıkla küresel köy (global village) ya da bilgi ça ı (information age) olarak tanımlanır hale gelmi tir. Bilgi teknolojileri ve ileti im alanındaki ilerlemelerle birlikte ticari, sosyal, kültürel boyutta geli meler ya anmı tır. Bunun sonucunda ileti imi engelleyen sınırlar ortadan kalkmı , bilgiye ula mak her zamankinden daha kolay hale gelmi ve uluslar co rafi ko ullar bakımından ne kadar uzak olursa olsun yakınla mı lardır. Bu ba lamda kültürel de i ikler ya anmı ve toplumların kendilerine özgü kültür ya da dillerinden söz etmek zorla ır hale gelmi tir. Günümüzde bir di erinden etkilenmemi kültür, toplum ya da dil tasavvur etmek oldukça zordur. Küresel geli melerin ticari etkileriyle birlikte tüm dünya ortak bir pazara dönü mü ve dünya devi üreticiler dı nda da bu sahada yerini almak isteyenlerin sayısı gittikçe artmaktadır. Küresel pazara hitap edebilmek için de çeviri hayati rol oynamaktadır. Küreselle me ile çeviri hizmetlerine olan talep de artmı ve yerelle tirme sektörü ortaya çıkmı tır. Yerelle tirme sektörü içindeki çeviri uygulamaları geleneksel çeviriden farklı olmaları sebebiyle çevirmenlik mesle i ve çeviri e itimi alanında da etkileri olmu tur.

Çalı manın Önemi

Yerelle tirme uygulamaları yurt dı nda hem bilimsel çalı malar, hem akademik e itim hem de sektörel anlamda önemli bir yer tutsa da bu alanda Türkiye’de yapılan çalı malar maalesef sınırlı kalmaktadır. Türkiye de sektörel anlamda uzunca bir süredir yerelle tirme hizmetleri verilmekte ve çeviri i letmeleri gittikçe artan bir hızda hizmetlerinin arasında yerelle tirmeyi de sunabilme çabası içindedirler. Ancak profesyonel hayatta hızlı bir ekilde geli me gösteren bu uygulamaların akademik alanda yer edemedi ini etse de akademide yarattı ı etkilerin yeterince kapsamlı olmadı nı görmekteyiz. Bu açıdan çalı ma hem yerelle tirme alanında Türkçe kaynak olu turma açısından hem de küresel ve sektörel geli melerin ve bilgi teknolojilerindeki ilerlemelerin çeviri e itimine etkilerini de erlendirme açısından çalı mamız önem ta ımaktadır. Türkiye’de çeviri e itimi müfredatında bilgi teknolojileri ve profesyonel hayata ili kin de i ikliklere cevap verebilen köklü de i iklikler ortaya çıkmamı tır ve bu çalı ma üniversitelerin bu anlamda bir adım atması gerekti ini ileri sürmesi ve eksikli i ortaya koyması bakımından da önem

ta ırmaktadır. Aynı zamanda yeni bir çalı ma alanı olması nedeniyle bu alandaki Türkçe terminoloji eksikli ine de de inmesi açısında çalı mamız önem ta ırmaktadır.

Çalı manın Amacı

Bu alı mada küreselle me, uluslararası tırma ve yerelle tirme kavramları açıklanarak bu olguların çeviriye, eviri sektörüne ve çevirmene etkilerine de inilecektir. Aynı zamanda bu olguların günlük hayatın önemli bir parçası haline gelmesiyle eviri e itimine ne derecede yansıması oldu u de erlendirilecektir.

Çalı mada yerelle tirme süreçlerine ayrıntılı ekilde de inilerek ilgili süreçlerde çevirmenlerin aldı ı sorumlulukları ve bu sorumluluklar kapsamında çevirmenin sahip olması gereken beceriler ele alınmı tır. Yerelle tirme süreçlerinde kullanılan eviri teknolojilerine de inilerek bu yazılımların nasıl bir çalı ma sistemine sahip oldukları ve çevirmenlerin bu araçlardan nasıl faydalanabilecekleri ele alınmı tır. Bu süreçlerin incelenmesi aynı zamanda eviri e itimine yansıyacak yanların da belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Çünkü yerelle tirme sürecinin sadece çeviriden ibaret oldu unu dnmek eviri e itimi için yanlı bir algı olu turacaktır. Yerelle tirmenin, küreselle me ve uluslararası tırma ile ba lantı içinde farklı basamakları olan bir çalı ma oldu unun bilincinde olmak bu çalı manın her a masında farklı yetenek, beceri ve deneyimlere ihtiyaç duyuldu unu ortaya koymak açısından önem arz etmektedir.

Çalı mamıza verdi imiz isimden ötürü yerelle tirme olgusu genel olarak ele alınmı olsa da bir bütünü olu turan farklı uygulamalar oldu unun bilince olmak gerekmektedir. Yerelle tirmeyi bu açıdan sadece eviri teknolojilerinin kullanıldı ı bir uygulama olarak de erlendirmeden, farklı boyutlarıyla tasavvur etmek gerekir. Yerelle tirmenin eviri e itimine yansımaları incelerken eviri programlarında yaptı ımız incelemeler de bunu ortaya ıkarmı tır. Çeviri e itimi müfredatlarında bu nedenle sadece eviri teknolojileri de il dil mühendisli i ba lamında kullanılan uygulamaların temel e itimi ve temel bilgisayar kullanımı e itimi, makine çevirisi e itimi ve bilgisayar bilimine giri e itimi eklinde çok yönlü bir uygulamayla kar ıla maktayız. Ancak söz konusu durumun sadece yurt dı ındaki belli ba lı eviri bölümlerinde hayat buldu unu da belirtmeliyiz.

Çalı manın Yöntemi

Çalı manın birinci bölümünde küreselle me ve çeviri ili kisine de inilerek küreselle me kavramı farklı bakı açılardan yola çıkarak tanımlandırılmaya ve temellendirilmeye çalı ılacaktır. Bu ba lamda küreselle meyi olu turan tarihsel dönemlere de inilecek ve bilgisayar ile internet kullanımının yaygınla masıyla çeviri sektöründe nasıl de i ikliklere sebep oldu u irdelenmeye çalı ılacaktır. Küreselle menin çeviri sektörüne etkileriyle birlikte meslek olarak çevirmenlik ve çevirmen profili açısından olu turdu u farklılıklar ve ve bunların çevirmenlik mesle ini icra edenler açısından etkileri incelenecektir. Aynı zamanda küreselle me ve bilgi ça ının gereksinimleri sonucunda do an de i imin olumlu olumsuz etkileri irdelenecektir.

Çalı manın ikinci bölümünde yerelle tirme olgusu tanımlanacak ancak bu tanımlamaya de inmeden önce yerelle tirmenin bir bütünlük gösterdi i uluslararası tırmanın ne oldu u ve küreselle me ile ba lantısı açıklanacaktır. Yerelle tirme sektörünün çeviri piyasasındaki yerine de inilerek dünya çapında ne gibi uygulama de i ikliklerine yol açtı ı ve çeviri sektörünü ne denli etkiledi i incelenerek yerelle tirme süreçleri sırasıyla açıklanmaya çalı ılacaktır. Yerelle tirme süreçlerindeki temel uygulamalar ve birbirleriyle ba lantıları ve bu süreçlerde kullanılacak bilgisayar destekli çeviri teknolojilerine, çeviri hafızalarına, uluslararası tırma yazılımlarına ve di er programlara de inilecektir.

Çalı mamızın üçüncü bölümünde ise ele alıp irdelemeye çalı tı ımız tüm geli melerin ve yerelle tirme uygulamalarının çeviri e itimine etkilerine de inilecektir. Bu etkilerin çeviri programlarından ne ekilde yer etti i yurt dı ından ve Türkiye'deki çeviri bölümlerinden ilgili müfredatlar incelenerek ele alınacaktır. Çeviri e itimi ve profesyonel hayat arasındaki bo luklarından doldurulmasında önemli bir adım olan LETRAC projesine de inilerek çalı manın içeri i kısaca belirtip çalı mamızın sonuç kısmına geçilecektir.

BÖLÜM 1: KÜRESELLE ME VE ÇEVİRİ Lİ KİSİ

1.1. Küreselle me Olgusu ve Çeviri li kisi

Bu bölümde küreselle me ve çeviri arasındaki ili ki, küreselle menin çeviri üzerindeki etkilerine de inilerek açıklanacaktır. Bu etkile ime de inmeden önce küreselle me kavramının ne oldu unu belirtmemiz gerekir.

Willer küreselle menin çeviri sektörüne etkilerini inceledi i kitabında küreselle meyi u ekilde tanımlamaktadır:

“Unter Globalisierung versteht man den Prozess der zunehmenden weltweiten Vernetzung der nationalen Märkte und Gesellschaften aufgrund technischen Fortschritts in den Bereichen Information, Kommunikation, Transport und Verkehr sowie der zunehmenden Liberalisierung des Welthandels” (Willer, 2006: 19).

A Practical Guide to Localization isimli çalı masında Esselink u tanıma yer vermektedir:

“Küreselle me, bir ürünün küresel olabilmesiyle ilintili konuları ele alır. Yüksek teknoloji ürünlerinin küreselle tirilmesinde bu durum uygun uluslararası tırmanın gerçekte tirilmesi ve ürün tasarımının tamamlanmasından sonra irket çapında yerelle tirmenin bütünle tirilmesi ve bunların yanı sıra pazarlama, satı ve dünya pazarında destek sa lanmasını da içerir “ (Esselink, 2000: 4).

Balay’ a göre küreselle me, dünya ölçe inde ekonomik, siyasal ve kültürel bütünle me, fikirlerin, görü lerin, pratiklerin, teknolojilerin küresel düzeyde kullanılması, sermaye dola ımının evrenselle mesi, ulus-devlet sınırlarını a an yeni ili ki ve etkile im biçimlerinin ortaya çıkması, mekânların yakınlama sı, dünyanın küçülmesi, sınırsız rekabet, serbest dola ım, pazarın dünya ölçe inde büyümesi ve ulusal sınırların dı na çıkması, kısaca dünyanın tek pazar haline gelmesidir (Balay, 2004: 62).

Farklı çalı malardan alıntı yaparak küreselle meyi açıklamaya çalı mamızın sebebi küreselle menin ba lama göre de i ik boyutlarıyla incelendi ini göstererek her çalı manın küreselle me olgusunu kendi sınırları içinde ele aldı mı göstermektir. Yukarıda verilen tanımlamalardan anla ılaca ı üzere küreselle menin farklı boyutları ve olu turdu u neden-

sonuç ili kileri vardır, ancak bu çalı manın sınırları çerçevesince bizleri yakından ilgilendiren küreselle meye neden olan teknolojik geli meler, nternet, uluslararası ileti imin ve ula ımın kolayla masıdır. Bu geli meler sadece ekonomi, politika, ileti imi ve kültürleri etkilemekle kalmamı aynı zamanda çeviri sektörü de dâhil olmak üzere birçok alanda yenilikler getirerek, bu alandalarda önemli bir de i im sürecine girilmesinin yolunu açmı tır.

Küreselle menin boyutlarına inmeden önce küreselle menin tarihine kısaca bir göz atalım. Pfister'e (2012) göre küreselle me tarihi üç döneme ayrılabilir. Orta Ça 'a kadar süren ilk evrede Asya, Avrupa ve Afrika arasındaki uzun mesafeler içerisinde kültürleri ve imparatorlukları a an ticaret ili kiler süregelmi tir. Bu dönemdeki ticari ili kilerin belirli gruplar tarafından gerçekleştirilmesi nedeniyle düzenli bir ticaret yapısı olu mamı tır.

İkinci dönemde ise Avrupa'daki küresel ticaret, Venedik'in Chioggia sava mını kazanmasıyla beraber 19. yüzyılın ortasına kadar Venediklilerin kontrolü altında kalmı tır. 17. yüzyıla kadar ticaret genellikle Avrupa içerisinde ve ba lantılı deniz rotaları üzerinde gerçekleştirilmi tir. 15. yüzyıldan itibaren Avrupa hâkimiyetinin di er kıtalar üzerinde yayılmaya ba laması Avrupa ve Asya arasında daha sonrasında da Amerika kıtası arasında ticaretin geli mesine yol açmı tır. 17. yüzyılın sonlarına kadar uluslararası ticaret Avrupa içerisindeki ticari hareketlerle kıyaslandı nda oldukça dü ük bir seviyede devam etmi tir. Asya'daki ticari bölge içerisinde Avrupa ticareti, Çin ve Osmanlı mparatorlu u gibi imparatorlukların ticari ili kileri arasında devam etmi tir.

Günümüzdeki küresel ekonomik durumu olu turan üçüncü dönemin ise Avrupa ekonomisinin 19. yüzyılın ortalarında Atlantik ekonomisine yayılmasıyla ba ladı ı söylenebilir. Bu dönemde endüstri ürünlerinin uzun mesafeler arasında ticareti yapılmaktaydı, aynı zamanda hem malların hem de i gücünün kıtalar arasındaki hareketi ve uluslararası kapital piyasalarının olu ması da bu dönemin belirleyici özelliklerindedir (Pfister, 2012).

Ça da küresellemenin en önemli tetikleyicilerinden biri de özellikle son dönemde artan bir hızla gelişen iletişim devrimine ilkinidir. Literatürde, “üçüncü sanayi devrimi” olarak da adlandırılan bu devrimin özellikleri arasında veri iletiminde mikroi lemciden ve uydu teknolojilerinden faydalanılması, bilginin saklanması, depolanması, iletilmesi ve iletilmesinde dijital ortamlardan yararlanılması ve iletişim araçlarının üretim ve kullanım maliyetlerindeki radikal düşüşü seyri sıralanabilir. Yukarıda belirtilen hususlara ilkin birkaç çarpıcı istatistiksel bilgi u ekildedir: 1 milyon megabitlik bir veri, 1970 yılında Boston’dan Los Angeles’a 150 bin ABD Doları civarında bir maliyet karılı ında ula tılırken, aynı ilemin bugünkü maliyeti 12 cent civarındadır. New York’dan Londra’ya üç dakikalık bir telefon görüşmesinin 1930 yılındaki maliyeti 300 dolar iken, bugün 20 cent civarındadır. 1993 yılında dünya genelinde yalnızca 50 internet sitesi bulunurken, bundan sadece sekiz yıl sonra, 2001 yılında bu rakam 350 milyona ulaşmıştır (www.mfa.gov.tr).

Bayar’ın verdiği bu örnekle küresellemenin boyutlarına ilkin fikir sahibi olmak mümkündür. Küresellemenin çeviri sektörünü etkileyen en önemli aya ı da iletişim alanında ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerdir. Bu bağlamda çeviri, küresellemeyle hızla artan iletişimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde hayati bir rol oynamaktadır.

Özellikle internetin gelişimi, gittikçe artan öneme sahip olan e-ticaret alanında çeviriye olan ihtiyacı artırmıştır. Farklı diller konuşan internet kullanıcılarının artmasıyla çeviri ihtiyacının artması kaçınılmaz bir durumdur. Bu gelişimin farkında olan üreticiler, daha büyük kitlelere ulaşabilmek adına ürünlerinin pazarlandığı ve satıldığı internet sayfalarının çok dilli olması için çaba göstermektedir. İnternet üzerinde yer alan bilgiler farklı dilleri konuşan milyonlarca kullanıcının ulaşımına açıktır ve üreticiler bu durumdan faydalanarak dünyanın dört bir yanındaki tüketicilere ulaşmayı hedeflemektedir. Bu durum küresellemenin getirdiği yeniliklerin dünya piyasası için ne derece büyük sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bill Gates’in şu sözleri küresel piyasa ve internet olgusunun önemini açıklamak için yeterli gelecektir.

“In diesem Jahrtausend wird es zwei Arten von Geschäften geben: Die im Internet und die, die es nicht mehr gibt“ (Willer, 2006).

Elbette ki bu durum çeviri sektörünü de olumlu ekilde etkilemi tir. Dünya çapında bu kadar büyük bir çeviri ihtiyacının ba göstermesi, çeviri sektörünün kazanımlarını artırmı tir. nternet sayfaları örne ini bir kenara bırakıp, dünyanın en büyük i letim sistemlerinden birine sahip olan Microsoft’u ele aldı ımızda ne kadar büyük bir çeviri piyasası ile kar ı kar ıya oldu umuzu görebiliriz. Microsoft Windows i letim sisteminin dünya üzerindeki ki isel bilgisayarlardaki pazar payı % 90’ın üzerindedir (http://en.wikipedia.org/wiki/Microsoft_Windows). Bu rakam dü ünüldü ünde Windows i letim sisteminin dünya üzerindeki pek çok dile çevrildi ini söylemek yanlı olmaz. Bu örnekleri ço altmak mümkün çünkü küreselle meyle birlikte pek çok irket ürünleri uluslararası arenada pazarlama ve kabul ettirebilme imkânına sahiptir.

Varolan bu geli melerin önemli sebebi olarak bilgisayar endüstrisinde ya anan çı ır açıcı geli meleri gösterebiliriz. Bilgisayarlar artık günlük hayatımızın önemli bir parçasıdır, önce masaüstü ekinde evlerimize giren bilgisayarlar artık yanımızda ta ıyaca ımız boyutları almı , hatta cep telefonları bilgisayar i levi görür hale gelmi tir. Bu teknolojik geli melere ek olarak insanların bilgisayarlar ve cep telefonları üzerinden internete ula ımı kolayla mı tir. Gelen elektronik postaları kontrol etmek, internet üzerinden dünyada olan biteni takip etmek, sosyal medyada payla ımda bulunmak vb. birçok etkinlik ya adı ımız yüzyılda günlük hayatın vazgeçilmez unsurları haline gelmi tir.

nternet sayesinde ileti imde ihtiyaç duyulan fiziksel zorunluluk ortadan kalkmı , böylece yeryüzünde ya ayan tüm insanların birbiriyle ileti imi kolayla mı tir. Co rafik uzaklıklara ra men dünyanın her kö esinden insanın ileti im kurması da çeviri yoluyla sa lanmaktadır. Günlük ortalama 86 milyon ziyaretçisi olan yayın organı Deutsche Welle’nin internet sitesi 30’dan fazla dilde kullanıcılarına hizmet vermektedir, bu diller arasında Urduca, Habe istan dili, Endonezce, Arapça, ngilizce, spanyolca, Rusça, Türkçe ve Kisvahili dilleri vardır

(<http://www.dw.de/facts-and-figures/a-15703990>). Her gün dünyanın farklı yerlerinden milyonlarca insan aynı platform üzerindeki bilgilere kendi dilleri üzerinden ulaabilmektedirler.

Shiyab'a göre teknolojinin ve küresellemenin aynı şey oldu unu dü üneler olabilir ancak küreselle me ve teknoloji arasındaki ili ki basit neden sonuç ili kisidir. Teknolojik geli melerin sonucu olarak küreselle me ortaya çıkmı tır ve bunun sonucu da her gün kar ıla tı ımız çeviri hizmetleri sektörüdür. Küreselle meden etkilenen sadece çevirmenler de il aynı zamanda kültürler, insanların günlük yaamları ve çeviri sektörüdür. Küreselle me aynı zamanda çevirmenlerin yapı tı i leri ve çalı ma tarzını da etkilemi tir bu da çevirmenlerin ki ilere sundu u hizmetleri yeniden tanımlamalarına yol açmı tır (Shiyab, 2010: 1-10).

Yine Shiyab'a göre küreselle me sürecinin hızla ilerledi i göz önünde bulundurulursa, kısa bir süre içerisinde çeviri sektörü küreselle meden en çok etkilenen sektör olacaktır. Çünkü küreselle menin etkisiyle artık ulusal sınırlar ve gümrük tarifleri ortadan kalkacaktır, yerel piyasa korunamayacak ve ürünler uluslararası pazarda satılacaktır. Bu durumda ise çeviri için çok büyük bir ihtiyaç do acaktır (Shiyab, 2010: 1-10).

House çevirinin küresel ekonominin ve büyümenin tam merkezinde yer aldı nı ifade etmi tir, bu ba lamda çeviri küreselle meyle olu an bir sektör de il aksine küreselle meye katkıda bulunan ve küreselle meyi mümkün kılan bir olgudur (House, 2009: 79-82). Küreselle meyle birlikte ülkeler arasındaki sınırlar kalktı ndan ve artık tüm dünyada ticaretin ortak bir ekonomi ve pazar üzerinden i ledi inden bahsettik, bu çerçevede çevirinin önemi yadsınamaz, yeryüzündeki tüm insanların ortak bir dili konu ması imdilik uzak bir ihtimal oldu undan, ekonomik alanda küresel ili kilerin yürümesi çevirinin devamlılı tı ile mümkündür aynı ekilde küreselle menin ileti im aya nda da çeviri olmadan ba arılı bir ilerleme sa lanamayaca tı açıktır.

1.2. Küreselle me Sürecinde Çeviri Sektörü

Küreselle me ve çeviri ili kisini inceledi imiz bir önceki bölümde genel anlamda küreselle menin çeviriye olan etkilerine de indik, bu bölümde ise küreselle menin çeviri sektörüne olan etkilerine ve küreselle me ile olu an yerelle tirme sektörüne de inece iz.

Küreselle me ile birlikte çeviri dünyasında belli ba lı de i ikler ya anmı tır, bu geli melerin en ba nda artan çeviri miktarı, çevirmen profilinin de i mesi ve çeviri i inin niteli inin de i mesi gelmektedir. Tüm bu geli melerin çıkı noktasında ise küreselle tirme yer almaktadır.

Küreselle me kavramı günümüz dünyasında her alanda etkilerini göstermektedir ve bu çerçevede pek çok alanda küreselle menin etkilerinden söz edilmekte, dünya artık küresel köy (global village) olarak adlandırılmaktadır. Willer 1990'lı yıllardan bu yana 'küreselle me' kavramının hem medyada hem de sosyal bilimlerde olmazsa olmaz bir konumda oldu unu belirtmi tir. Willer'e göre küreselle me pek çok olgunun sebebi ve sonucu olarak ele alınmakta ve birçok bilim dalı tarafından incelenmektedir (Willer, 2006: 23).

Küreselle menin çeviri sektörü açısından en önemli etkilerinden biri çeviri sektöründeki çalı ma ko ullarını de i tirmi olmasıdır. Teknolojik geli melerle ve ileti im alanındaki ilerlemelerle bilgi alı veri inde devrim niteli inde bir de i im ya anmı tır. nternet ve ki isel bilgisayar kullanımındaki artı çeviri sektöründe de benzer bir de i imin ya anmasına neden olmu tur. leti im alanındaki bu geli meler ya anmadan önce, çeviri hizmetleri ço unlukla belirli bir irket bünyesinde ve bu irket için çalı an kadrolu elemanlar tarafından gerçekleştirilmekteydi. Elbette bu durum günümüzde tamamen ortadan kalkmı de ildir ancak internet üzerinden çalı an serbest çevirmenlerin (freelance) sayısı oldukça artmı tır. Bu ba lamda çeviri irketleri ya da çeviri büroları giderleri azaltmak amacıyla serbest çevirmenlerle çalı maya yönelmi lerdir. Böylece çeviri hizmeti sunan irketler ve ki iler ihtiyaç oldu u durumda çevirmenlere ula arak kendilerine

yaptıkları i üzerinden ödeme yapmaktadır. Do al olarak bu geli meler çevirmenlik mesle inin artlarında bazı de i melerin ya anması sonucunu do urmu tur.

Küreselle meyle birlikte ticaret alanında artık uluslararası sınırların kalktı ından bahsetmi tik, bunun sonucunda küresel bir pazar do mu tur ve üreticiler ürünlerini bu pazarda satı a sunmak için çaba göstermektedir. Küresel bir irket olabilmek için de bu irketlerin ürünlerini dünya dillerine çevirmeleri gerekmektedir. Bu geli melerle birlikte çeviri sektöründeki i hacmi artmaktadır. Çeviri sektöründe ya anan bu de i im yerelle tirme hizmetlerinin do masına neden olmu tur. Bu çalı manın temel amacı yerelle tirme sektörünü incelemek oldu undan, küreselle menin çeviri sektörüne olan etkileri ba lı ı altında özellikle yerelle tirme sektörüne de inilecektir.

Yerelle tirme sektörü oldukça yeni bir hizmet alanıdır. 1980’li yıllara kadar Amerika merkezli yazılım üreciteleri yerelle tirilmi ürünlere ihtiyaç olmadı ı fikrindeydiler. Ancak 1990’lı yıllarından ba larından itibaren internetin geli mesiyle, bu irketlerin ürünlerini uluslararası pazara sürmesi daha da kolayla mı tur. Böylece yerelle tirme hizmetlerine duyulan ihtiyaç da aynı oranda artmı tur ve artmaya devam etmektedir (Esselink, 2000: 5).

Yerelle tirme sektörü dünyanın dört bir yanında hizmet veriyor olsa da bu alanda dünyadaki öncü olarak rlanda gösterilmektedir. 1990’lı yıllardan itibaren Industrial Development Authority (IDA, rlanda’da endüstriyel kalkınmayı destekleyen bir devlet kurumudur) rlanda’ya yabancı yatırımları çekerek rlanda’nın endüstriyel kalkınmasını sa lama görevi üstlenmi tir. Bazı ba arısız deneyimlerden sonra rlanda AR-GE ve yüksek teknoloji alanında çalı malarını devam ettirme kararı almı tur. Bu çalı maların sonucu olarak büyük yazılım ve internet irketleri üretimlerini rlanda’da devam ettirmeye ba lamı lardır. Bunlardan bazıları öyle sıralanabilir; Microsoft, Oracle, Lotus Development, Visio International, Sun Microsystems, Siebel and FileNET. rlanda yabancı yatırımları çekebilmek adına üreticilere bazı avantajlar sa lamı tur. KDV muafiyeti, i çi ba ina devlet tarafından yapılan ödemeler, ucuz ancak e itimli ve motivasyonu yüksek i gücü bunların ba ında gelmektedir (Esselink, 2000: 7). Bu yatırımlar yerelle tirme

sektöründe İrlanda'nın dünyada öncü olmasını sağlamıştır. Software Localization Interest Group (SLIG)'nin verilerine göre İrlanda'da yazılım sektöründe çalışan 12.000 kişinin 4.000'i yerelleştirme dalında görev yapmaktadır (Cronin, 2003: 81). Dünyanın en büyük bağımsız yazılım şirketlerinin 10'undan 7'si İrlanda'da bulunmaktadır. Küresel piyasada satılan paket bilgisayar yazılımının %40'ı ve şirket uygulamalarını yazılımlarını %60'ı İrlanda'da üretilmektedir (Cronin, 2000: 81). İrlanda'nın yanı sıra Çin, Japonya, Hindistan gibi Asya pazarları da yerelleştirme sektörü alanında önemli atılımlar gerçekleştirmiştir.

Yeni ekonomik düzenin etkileri özellikle çeviri hacminin artmasıyla kendini göstermektedir. Sprung'un çalışmasında yer alan bilgilere göre (2000: ix) Allied Business Research dünyada yazılım ve web sitesi yerelleştirme piyasanın 1999 yılı için değerinin 11 milyar dolar olarak hesaplanmıştır ve 2004 yılına kadar bu değer 20 milyar dolar olacağını öngörmüştür (Cronin, 2000: 13). Çevirilmesi gereken projelerin büyüklüğü de küresel gelişmelerle birlikte artmaktadır. Kohlmeier'in (2000: 2) verdiği örnekten yola çıkacak olursak Microsoft Encarta'nın ikinci sürümünün çevirilmesi için ortalama 33.000 makale, 10 milyon sözcük, 11.000 medya, 7.600 resim ve görsel, 2.000 sesli örnekle, 1.250 harita / tablo, 110 video ve animasyon, 1.500 link, 3.500 bibliyografi girişi ve Yearbook Builder için aylık 25 makale yerelleştirilmiştir (Cronin, 2000: 14). Küreselleşme ile çeviri piyasası son 30 yıl içinde oldukça büyümüştür, büyümeden bahsederken sadece çeviri hacmi ve elde edilen gelir olarak bahsetmemiz mümkün değildir. Türkiye örneğini ele alacak olursak 1980'li yıllardan itibaren çeviri bölümlerinin açısından da önemli değişiklikler gözlenmektedir.

Türkiye'de çeviri bölümlerinin kuruluşu seksenli yılların başlarına rastlamaktadır. Çeviri eğitime Boaziçi ve Hacettepe Üniversiteleri 1983/84 öğretim yılında İngilizce Mütercim-Tercümanlık Bölümleriyle başlamıştır. 1992 yılında İngilizce bölümlerini Yıldız Teknik Üniversitesi'nin Fransızca Mütercim Tercümanlık bölümü izlemiştir. İstanbul Üniversitesi'nde Çeviri Bölümü 1993/1994 yılında kurularak yüksek lisans eğitime geçmiştir ve 1994/1995 öğretim yılında Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı olarak çeviri eğitime başlamıştır. 1993/1994 öğretim yılında Bilkent Üniversitesi'nde dört

yıllık iki yabancı dilli ve iki yıllık tek yabancı dilli çeviri bölümleri kurulmu tur. 1996/97 ö retim yılında Mersin Üniversitesi Çeviri Bölümü Almanca programına ö renci almaya ba lamı tur. 1997/98 ö retim döneminde Mersin Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı'nda da e itim vermeye ba lamı tur. 2000'li yıllarda yeni çeviri bölümleri açılmaya devam etmektedir (www.sakine-eruz.com).

1983/1984 yılları arasında iki üniversite ile ba layan çeviri e itimi u anda 12'si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 25 üniversitede devam etmektedir (www.osym.gov.tr). Çeviri bölümlerindeki bu artı ı çeviri piyasasındaki geli melerden ayrı ele almak mümkün de ildir.

Yazıcı güncel geli meler ve çeviri e itimi ili kisini u ekilde ifade etmi tir: “ Günümüzde çevirmen adaylarının sanayi alanında söz sahibi olmamalarının temelinde çeviri e itiminde bu konuların önemine yeterince yer verilmemesi yatar. Bu bir ölçüde akademisyenlerin ve uygulama alanındakilerin ili kilerinin kopuklu undan kaynaklanmaktadır. Oysa sanayide kısaltılmı olarak GILT (Globalization, Internationalization (Internationalization), Localization Technology) adıyla tanımlanan ve büyük ölçekli irketlerin içinde olu turulan bu teknoloji, ürünün uluslararası pazara girmesi amacını ta ımakta olup, her a amasında çevirmenin varlı ını gerektirmektedir. Günümüzde ise, çevirmenin yukarıda saydı ım proje tasarımı, pazarlama ve bilgi teknolojileri alanındaki bilgi eksikli i onun geçmi te oldu u gibi ara konumda kalmasına neden olmaktadır. Bunun nedeni ise, büyük ölçekli i letmelerde proje tasarımı yapanların arka plan e itiminin i letme olanlar arasından seçilmi olmasıdır. Oysa ürünün pazarlamasıyla ilgili kötü bir çeviri sonuçta malın yerel pazardaki satı ını olumsuz yönde etkiler “ (Canım, 2008: 30).

Yazıcı'nın bu konuya ili kin fikirlerinden yola çıkarak, küreselle meyle gelen yeniliklerin sadece sektörel de i ikliklere yansımından de il e itime yansımından da söz edilebilir. Küreselle menin ve yerelle tirme hizmetlerinin bu nedenle e itimin bir parçası olması, modern çeviri e itiminin güncel geli meleri çok gerilerden takip etmesi adına önem ta ımaktadır.

Son olarak küresellemenin çeviri piyasasındaki etkilerinden en belirgin olanı yerelle tırme pazarının varlığı ve giderek büyümesi olarak gösterilebilir. Bu bağlamda Türkiye’de bu alanda hizmet veren kuruluşlar da artış göstermektedir. Aynı zamanda Türkiye’de yerelle tırme sektörü alanından uzun yıllardır hizmet veren Es Bilgisayar ve Danışmanlık 2011 yılında Es Akademi adı altında yerelle tırme alanında eğitim veren bir atölye oluşturmuştur.

Yerelle tırme alanında hizmet veren bir kurumun aynı zamanda bu alanda eğitim vermesi, üniversitelerin öğrencileri güncel piyasa koşullarına hazır yeti tırememeleri ile bağlantılı olabilir. Böyle bir durumun varlığı Yazıcı’nın (Canım, 2008: 30) görüşlerini destekler niteliktedir.

1.3. Küresellemenin Çevirmen Profili ve Çeviri Mesleği Üzerindeki Etkileri

Küresellemeyle birlikte çeviri sektöründeki gelişmeler çevirmenin iş ortamını ve mesleki gerekliliklerini de değiştirerek kendisine farklı bir çalışma ortamı sunmuştur. Bu nedenle bu bölümde küresellemenin teknolojik yönü ve bunun yanı sıra bilgi teknolojileri ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler ele alınarak çevirmen profili ve çeviri mesleği üzerindeki etkileri incelenecektir.

Çeviri alanında gerçekleştiren evrensel devrim çevirmeni kalem ve kâğıttan oluşan bir ortamdan alıp, çeviri araçlarının her geçen gün daha da ilerlediği farklı bir dünyaya taşıdığıdır. Böylece çevirmen bir pilot gibi bilgi bulmak, becerileriyle iletişime geçmek ve farklı görevleri üstlenmek amacıyla tasarlanmış araçlarla dünyanın dört bir yanına bağlanmaktadır (Gouadec, 2007: 263).

Goudec’in de ifadelerinde de belirtildiği üzere günümüzde çevirmenlerin yaptığı işin boyutu ve çevirmenlerin çalışma ortamı tamamen değişmiştir. Bu değişimi de küreselleme

olgusundan ve teknolojik ilerlemelerden ba ımsız bir ekilde de erlendirmemiz mümkün de ildir. Günümüz dünyasında çevirmenlerin çalı ma ortamını ve sadece çevirmen olmaktan çıkıp ba ka görevleri de üstlenmek zorunda olmalarını Austermühl u sözlerle de erlendirmektedir. “Çeviri hizmetlerine artan talep ve bu geli meler aracılı ıyla ortaya çıkan i imkânları geleneksel boyutta i leyen çeviri alanında önemli de i ikliklere yol açmı tır. Günümüzde çevirmenler çe itlendirilmi , otomatik ve son derece profesyonel bir çalı ma ortamında bulunmaktadırlar. Kültürlerarası teknik ileti im uzmanları olarak modern çevirmenler teknik yazar, sözlükbilimci, yazılım denetmeni ya da kültür danı manları olarak farklı boyutlarda da hizmet sunmaktadırlar” (Austermühl, 2011: 4).

Günümüzde bir çevirmenin bilgisayar olmadan çalı tı nı dü ünmek neredeyse imkânsızdır. leti im alanındaki yenilikler sayesinde bir zamanlar faks veya posta yoluyla gönderilen çeviri i leri artık internet üzerinden elektronik posta yoluyla gönderilmektedir. Bununla birlikte internet bankacılı ı uygulamaları sayesinde ödemeler de bilgisayarlardan ya da mobil uygulamalar aracılı ı ile cep telefonları kullanılarak yapılabilmektedir. Günümüzde insanların internet a ına kolaylıkla ula ması ile çevirilerin ilgili çevirmenlere ula tırılması hızla gerçekle tirilmektedir.

A a ıdaki ilan çevirmenin günlük i hayatının nasıl de i ti ini göstermek üzere bu çalı mada yer almaktadır. Bu ilan dünyanın dört bir yanından ProZ.com sitesini takip eden herkesin ula mına açıktır. lanı veren Polonya men eili irket ise bu site üzerinden dünyanın her yerinden aradı ı dil çiftleriyle çeviri yapabilecek çevirmenlere ula abilir. lanı verilen ardıl çeviri i i ise Skype üzerinden gerçekle tirilecektir. Talep edilen dil çiftlerine hâkim, bilgisayarı ve internet ba lantısı olan herhangi bir çevirmen bu i için ba vuruda bulunabilir. Küreselle me ve bilgi teknolojileri çevirmeni fiziksel ko ullarla sınırlı bir ortamdan kurtararak bilgisayar ve internet ba lantısı bulunan her yerde çeviri yapabilmesini mümkün kılmı tır.

Tablo 1: ProZ.com internet sitesinden alınan i ilanı örne i

<p style="text-align: center;">Skype consecutive translation</p> <p style="text-align: center;">Job type: Translation/editing/proofing job</p> <p style="text-align: center;">└ Service required: Translation</p> <p>Languages: German to English, French to English, Norwegian to English, Turkish to English</p> <p style="text-align: center;">Job description:</p> <p>We are looking for translators in the language pairs and hours specified herein, to provide interpretation, involving a conversation via Skype. You must have an active Skype account to join the Conference and translate the conversation between two partners. Discussions will focus on energy industry - production of electricity from biogas and geothermal energy. Possible materials.</p> <p style="text-align: center;">Date of translation: January, 10th, 1013.</p> <p style="text-align: center;">Please provide your best rate for the assignment.</p> <p style="text-align: center;">Hours of Skype conference:</p> <p style="text-align: center;">09:30-11:00 GERMAN - ENGLISH 11:00-12:30 FRENCH - ENGLISH 12:30-14:00 NORWEGIAN - ENGLISH 14:00-15:30 TURKISH - ENGLISH</p> <p style="text-align: center;">Poster country: Poland</p>
--

Küresel piyasa olgusunun çeviri sektöründe hâkimiyetini sürdürdü üni belirten Gouadec çeviri arzının önceleri az ya da çok ulusal düzeyde oldu unu ve çeviri hizmeti sa layanların belirli merkezlerde yo unla tı nı ancak âdemimerkeziyetin etkisiyle bölgesel ya da yerel bir hal aldı nı belirtmi tir. imdilerde ise nternet sayesinde, hem arz hem de talebin küresel bir potansiyele sahip oldu una dikkat çekerek herhangi bir mü terinin Web üzerinden alı veri yapıp, fiyat kar ıla tırması yaparak, kelimenin tam anlamıyla dünyanın öbür ucundan bir çevirmenle çalı mayı tercih edebilece inin altını çizmi tir (Gouadec, 2007: 302) .

Bilgisayarlar ve internet sadece çevirmenin i ba lantılarını sa lamakla kalmayıp aynı zamanda çevirmenin i ini daha kolay yapmasına, mü terileriyle ve di er çevirmenlerle

ba lantı kurmasına aynı zamanda çeviri araçlarını kullanabilmesine olanak sa lar. Özellikle yerelle tirme sektörünün son 30 yıl içerisinde hızla geli mesi, bu alanda çevirileri kolayla tırmak amacıyla çeviri araçlarının üretilmesinin de yolunu açmı tır. Yerelle tirme projelerinde terminoloji tutarlılı ı üzerinde durulması gereken bir konudur, piyasa sürülen bir ürünün yeni sürümlerinin çevirisi yapılaca ında yine aynı terminoloji üzerinden hareketle çeviriler gerçekleştirilir. Bu durum yerelle tirme projelerinde hem zaman kazanmak hem tutarlılı ı sa lamak amacıyla bilgisayar destekli çeviri araçlarının kullanımını artırmı tır. Günümüzde yazılım yerelle tirme ve web sitesi yerelle tirme çalı malarının hız kazanması çevirmenlerin de bu alanda kullanılan çeviri araçlarına hâkim olmasını zorunlu kılmı tır. Bu sebeple çevirmenlerden salt çeviri yapmaktan çok daha fazla yeteneklere sahip olmaları beklenmektedir. Web sitesi yerelle tirmesi alanında çalı acak çevirmenlerin web siteleri hakkında teknolojik bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Yine aynı ekilde yazılım yerelle tirme alanında çevirmenlerin bilgisayar destekli çeviri araçlarını kullanabilmeleri, e er serbest çevirmen olarak çalı ıyorlarsa bu çeviri araçlarına ili kin programları edinmeleri talep edilmektedir. Bu nedenle çevirmenin alandaki yeniliklerden mutlaka haberdar olması ve rakipleri arasından sıyrılarak i alabilmesi için piyasaya ayak uydurabilmesi ve bunu çok kısa bir süre içerisinde yapması gereklidir.

Bunların yanı sıra günlük i hayatlarının ayrılmaz bir parçası olan nternet sayesinde, çevirmenler çeviri piyasası hakkında bilgiler edinebilir, paralel metinlere ula abilir, çevirece i konu hakkında bilgi edinebilir, yazılım ve donanım sorunlarına çözüm bulabilir ve i verenle ileti im halinde kalabilir. Bunların yanı sıra çevrimiçi veribankalarına ve sözlüklere ula arak çevirisine katkı sa layabilir.

Tüm bu ilerlemelerin sonucu olarak çevirmenlerden günün ko ullarına ayak uydurmaları istenmektedir. Bu duruma günlük hayattan bir örnek vermek amacıyla Kariyer.net üzerinden inceledi im çevirmen ilanları arasından seçti im iki örne e bu ba lık altında yer vermek istiyorum.

A a ıda verilen i ilanlarını inceledi imizde, bilgisayarlı çeviri teknolojileri kullanabilmenin son zamanlarda çevirmen olarak i bulmakta önemli bir rolü oldu unu görebiliyoruz. Hatta bunlar göz önünde bulundurularak ülkemizde bazı üniversitelerde Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık programlarının müfredatlarına ö rencilerin çeviri teknolojisi alanında bilgi sahibi olmalarının sa lamak adına dersler konmu tur.

Tablo 2: Kariyer.net sayfası üzerinden yapılan arama sonuçlarından bir örnek

Adaylarda aranan özellikler:

- Üniversitelerin Mütercim-Tercümanlık, Filoloji, Çeviri Bilim ve ilgili bölümlerinden mezun,
- Almanca - Türkçe, Türkçe - Almanca çeviri yapabilecek,
- Microsoft Office programlarına hâkim,
- Sonuç odaklı, çalışmaya istekli, yüksek, dinamik, aktif, ekip çalışmasına yatkın,
- Yazım ve dil kurallarına hâkim,
- Titiz, dikkatli, zamanı iyi yönetebilen ve takım çalışmasına uyumlu,
- Erkek adaylar için askerlik görevini tamamlamış veya en az 2 yıl tecilli,
- Deneyimli ve/veya yeni mezun
- **SDL Trados ve diğer CAT Programlarına hâkim (tercih sebebidir)**

Tablo 3: Kariyer.net sayfası üzerinden yapılan arama sonuçlarından bir örnek

Adaylarda aranılan özellikler:

- Üniversitelerin mühendislik bölümlerinden mezun olmak (mekatronik, makine, elektronik, bilgisayar, otomotiv, gemi makinaları, endüstri..).
- Üniversitelerin mütercim tercümanlık veya çeviribilim bölümlerinden mezun olmak.
- İngilizce'ye ana dili düzeyinde hâkim olmak (okuma-yazma-konuşma).
- Benzer pozisyonda en az 2 yıl deneyimli olmak.
- Titiz, hassas, disiplinli ve dikkatli çalışmaya sahip olmak.
- **Trados programını aktif kullanabilmek.**
- MS Office programlarına ve internet teknolojilerine hâkim olmak.
- Türkçe yazım kurallarına vakıf olmak.

Bilgi teknolojisindeki çalışmaların çeviri sektörü, çeviri mesleği ve çevirmen profili üzerinde göz ardı edilemez bir etkisi olduğunu görmekteyiz. Aynı etkilerin sadece çeviri sektörünü değil akademik çalışmaları etkilediği de gözlenmektedir; çeviri alanında yapılan bilimsel çalışmaların bilgisayar destekli çeviri araçları, makine çevirisi, yerelleştirme ve ilgili alanlarda ilerlemesi bu duruma kanıt olarak gösterilebilir.

1.4. Küreselleşmenin Olumlu ve Olumsuz Etkilerine Bakış

Küreselleşmeyle birlikte çeviri alanında başta gösteren ve Gouadec'in "devrim niteliğinde" olarak tanımladığı değişimler bilgi teknolojilerindeki gelişmelerle ortaya çıkmıştır (Gouadec, 2007: 263). Küreselleşmenin teknolojik boyutu sadece çeviri sektörünün değil dünyanın da önemli bir değişimden geçmesine neden olmaktadır. Ho'nun sözleri de bu görüşü kanıtlar niteliktedir. "Küreselleşme olarak adlandırığımız teknoloji tarafından yönlendirilmekte ve dünyayı eylemlerimizi bir hızla değiştirmektedir" (Ho, 2008: 69).

Bu gelişmeler içinde çeviri ve teknolojinin birbirinden ayrı düşmesi imkânsız bir hal almaktadır. Bu kapsamda bir önceki bölümde çevirmen profili ve çeviri mesleğine olan

etkileri üzerinden de erlendirdi imiz teknolojik ilerlemelerin etkilerini daha ayrıntılı olarak inceleyece iz.

Çeviri sektöründe çalı an hem çevirmen ve i verenleri fazlasıyla etkileyen de i imlerden bahsederken ilk olarak çeviri i lerinin sanal ortamda da ıtılması olgusuna de inmek istiyoruz. Bu durum Panitsas tarafından öyle tanımlanmaktadır: “Teknolojik yapılandırma, küresel hareket, bilgi i çilerinin uluslararası da ılımı ve soyut üretimin bilgi teknolojileri yoluyla entegre edilmesi çeviri i lerinin internet üzerinden sanal çeviri komisyoncuları aracılı ıyla da ıtılmasında görülebilir (örne in; Aquarius, ProZ ve di er pek çok küçük broker)” (Ho, 2008: 71).

Böylece sanal ortam dünyanın dört bir yanında çevirmenler için i olanakları sa lamaktadır. Aynı zamanda i verenler ise aradıkları niteliklere uygun çevirmenlere kolayca ula abilmektedir. Çevirmenlerin ProZ, Aquaris ve AIIC gibi sayfalardaki ilanları görebilmek için ilgili siteye üye giri i yapılması yeterlidir. Özellikle serbest çalı an çevirmenler bu sitelerden sıklıkla faydalanmaktadır. da ılımının sanal ortamda gerçekte tirilmedi i ya da internette nispeten daha az i imkânı bulunabildi i zamanlarda, i verenler daha çok ileti im içindeki oldukları veya tanıdıkları çevirmeni tercih etmeye yönelmekteydi. Bu e ilim ise piyasada kendine yer etmeye çalı an yeni mezunlar ya da çevirmenler için imkânlarını kısıtlamaktaydı ancak günümüzde nternet üzerinden verilen i ilanları tüm çevirmenlerin ba vurusuna açıktır. Aynı zamanda i verenler daha geni bir seçenek yelpazesinde ihtiyaçlarına uygun çevirmeni bulma olana ına sahiptirler. Gouadec internetin bu çerçevede çeviri sektörünü ne kadar etkiledi ini u sözlerle ifade etmi tir:

“Çeviri günümüzde 7/24 hizmet sa layan bir sektördür, günün ya da gecenin herhangi bir saati hizmet almak isteyen biri kolayca bir çeviri irketi ya da çevirmen bulma imkânına sahiptir. Paris’teki bir i adamı gecenin bir yarısı Avustralya’ya Fransızca’dan ngilizce’ye çevrilmek üzere acil bir belge yollayabilir ve çeviriği ertesi gün bilgisayarına indirebilir. Birilerini uykusuz bırakmadan ya da gece mesaisi için ekstra ücret ödmeden çeviri i verenin elindedir “ (Gouadec, 2007: 302).

Bu ba lamda çeviri i lerinin sanal ortamda da ıtımı hem i veren hem de çevirmen açısından olumlu sonuçlar do urmu tur diyebiliriz. Ancak Hammond ve Chu çeviri i lerinin sanal ortamda da ıtılmasının aynı zamanda çevirmen için olumsuz sonuçlar yaratabilece i gerçe ine de de inmi tir.

“Sanal çeviri komisyonculu unun çeviri kullanıcıları ve çeviri hizmetleri veren ki iler arasında ‘çevrimiçi alı veri ’ uygulamasının geli mesine sa ladı ı olumlu katkıların yanı sıra bu uygulamanın etkin bir ekilde ilerlemesini engelleyen olumsuz etkileri de vardır; ödeme problemleri, fiyat teklifi rekabeti sırasında geli mekte olan ülkelerdeki meslekta larının çok dü ük fiyat vermesiyle geli mi ülkelerdeki deneyimli çevirmenlerde olu an isteksizlik hatta bu çevirmenlerin meslekta larından i kapabilmek adına ücretsiz çeviri hizmeti sunması bu olumsuzluklardan sayılabilir” (Ho, 2008: 71).

A a ıdaki görsellerde ProZ ve Aquaris sitelerinde yayınlanan örnek i ilanları verilmi tir.

Tablo 4: ProZ.com sitesinden alınan i ilanı örne i

<p style="text-align: center;">Turkish to English</p> <p style="text-align: center;">Job type: Translation/editing/proofing job</p> <p style="text-align: center;">☐ Service required: Translation</p> <p style="text-align: center;">Languages: Turkish to English</p> <p style="text-align: center;">Job description:</p> <p style="text-align: center;">Dear Translators,</p> <p style="text-align: center;">We have one page needs to be translated from Turkish to English.</p> <p style="text-align: center;">If interested let me know.</p> <p style="text-align: center;">Poster country: Kuwait</p>
--

Tablo 5: Aquaris sitesinden alınan i ilanı örne i

Name:	Translation TR-EN, geology
Language pairs:	Turkish-English
Expertise:	Building & Construction
Description:	<p>We are looking for a Turkish to English translator. TR-EN Subject: geological survey report for construction purposes (construction and geological features) Requirements: English native speaker, degree in geology/construction engineering or similar, experienced translator.</p> <p>Viele GrüÙe / Best wishes</p> <p>TRANSLATION ENGINEERING GmbH Gabelsbergerstr. 62 D-80333 München Germany</p>

Çevirmenler internetin kendilerine sundukları i imkânlarının artmasından faydalanırken aynı zamanda dünya çapında pek çok rakiple kar ı kar ıya gelmenin baskısını hissetmektedir. Özellikle i gücünün daha ucuz oldu u ülkelerdeki çevirmenlerle rekabete girildi inde geli mi ülkelerdeki pek çok çevirmen, bu yar ı tan kaybeden taraf olarak ayrılabilir. Bu anlamda çeviri sektörünün küreselle mesi i imkânlarını artırırken aynı zamanda çevirmenin i almasını engelleyebilecek durumları beraberinde getirmektedir.

Gouadec küreselle menin bu etkisine de inmek amacıyla küreselle meye farklı bir bakı açısından yakla maktadır.“Bilgisayarla manın makul sonucu olan küreselle me genel olarak dünyanın dört bir yanından herhangi birinin en dü ük teklifi vermesiyle sözleşme imzalama ihtimalinin yüksek oldu u ya da en azından varolan rekabetin dünyada

üzerindeki fiyat oranlarına çok büyük baskı oldu u anlamına gelmektedir ‘‘ (Gouadec, 2006: 286).

Ho ise kazananın her zaman ucuz i gücü teklifinde bulunan çevirmenler olmayabilece ini belirtiyor, bu dü üncesini de gerekçelendirmek için de batıdaki ülkelerde çevirmenlerin profesyonelli ini ve i alanındaki deneyimi öne sürmekle birlikte ucuz i gücüne kar ılık kalitesiz çeviri yapan çevirmenleri ‘‘Yugo-type translators’’ ve profesyonel olarak çalı anları ise ‘‘BMW brand translators’’ olarak nitelendiriyor (Ho, 2008: 77).

De inmek istedi imiz di er bir konu da nternet kullanımının çevirmene alan bilgisi ve do ru terminolojiye ula ma konusunda sa ladı ı ayrıcalıklardır. nternet kullanımı yaygınla madan önceki dönemlerde çevirmenin çeviri yapaca ı konu hakkında alan bilgisine sahip olması çeviriyi gerçekle tirebilmesi için ön ko ul olarak görülmekteydi, günümüzde de çeviri e itimi veren akademik e itim kurumlarında bu konuya özellikle de inilmektedir. Burada savundu umuz çevirmenin internetin yaygınla masıyla alan bilgisine olan ihtiyacının ortadan kalkmı oldu unu belirtmek de il, dikkat çekmek istedi imiz nokta çevirmenin ilgili alan bilgisine hâkim olmasa da internet sayesinde belirli bir konu hakkında bilgiye kolaylıkla ula bilece i gerçe idir. Çevirmenler bu sayede belirli bir alanda çeviri öncesinde ara tırma yapabilir, paralel metinlere ula bilir hatta ilgili terminolojiye veri bankaları ve çevrimiçi sözlükler yoluyla kolayca eri ebilir. IATE (Interactive Terminology for Europe) ve Microsoft Language Portal gibi veri bankaları tüm kullanıcılara ve çevirmenlere açık olmakla birlikte farklı dil çiftlerinde çevirmenlerin ba vurabilece i güvenilir terminoloji verileri barındırmaktadır. Çevirmenlerin internet kaynaklarını kullanırken buldukları tüm bilgilere güvenemeyeceklerini de akıllarında bulundurmaları gerekmektedir. Olumsuz yönlerine ra men teknoloji ve küreselle me ça nda internetin çevirmenlerin çalı ma hayatını nasıl de i tirdi ini ve de i tirmeye devam etti ini görüyoruz.

nternet kullanımı çerçevesinde bahsedilmeye de er di er bir konu da çeviri forumlarıdır. Daha önceki bölümlerde bu forumlara çevirmenlere sa ladıkları i imkânları açısından de inmi tik. Forum siteleri yalnız i veren ve çevirmenleri biraraya getirmekle kalmaz, aynı

zamanda çevirmenlerin belirli konular üzerinde tartışabileceği bir platform oluşturulmasına yardımcı olur. Bunların yanı sıra çevirmenlere imtiyazlar vermek, sektör ve çeviri alanında konferanslar düzenlemek gibi görevler üstlenebilirler. Bu forumlar üzerinden çevirmenlerin teminoloji sorunları, çeviri araçları konusunda teknik destek ve imtiyazlarla ilgili bilgi alıvermesi de dâhil olmak üzere birçok konu üzerinde tartışabilirler. Çeviri forumları çevirmenlerin deneyimlerini paylaşabileceği ve birbirlerine yardımcı olabileceği sanal bir ortam oluşturularak, çevirmenlerin meslektaşlarına fiziksel kısıllardan dolayı ulaşılamadığı durumlarda birbirlerinden destek almalarını kolaylaştırmaktadır. Aşağıdaki örnekte hukuk çevirisi yapan bir çevirmenin, ilgili sözcüklerin çevirisine karar veremediği bir durumda, forum sitesi üzerinden meslektaşlarından yardım talep etmesi ve buna karşılık kendisine verilen olası çeviri çözümlerini görebiliriz.

Tablo 6: Forum siteleri üzerinden fikir alışverişinin yapılması

Turkish to English Translations [PRO] Law-Patents- Law (general)	
Turkish term or phrase: görerek ve bilerek Aracı görerek ve bilerek satın ve teslim alan davacı	
Summary of answers provided	
after having seen and knowingly	
seeing and knowing	
by looking and knowing	
visually and knowingly	

Küreselleşmeyle gelen teknolojik gelişmelerden belki de çevirmenleri en çok etkileyen, yerelleşme sektörünün de önemli bir parçası olan çeviri araçlarıdır. Bu araçların yaygınlaşmasıyla çeviri sektöründe bu konuya ayrıntılı olarak değinilecektir ancak genel olarak bahsedecek olursak bilgisayar destekli çeviri, çevirmenlerin günlük iş yükünü ve çalışma tarzını kökten değiştirecek yenilikler getirmiştir. Bilgisayar destekli çeviri programları teminoloji yönetimi, redaksiyon, kalite kontrol gibi belli başlı işleri gerçekleştirmekle birlikte çeviri sürecinin de kolaylaştırmasını sağlamıştır. Ancak bilgisayar destekli çeviri araçlarının sağladığı kolaylıklara erişebilmek çevirmenler için ciddi bir maddi yükü de beraberinde

getirmektedir. Serbest çalı an çevirmenler küresel i piyasasında kendilerine yer edinebilmek için bu çeviri araçlarına ihtiyaç duymakta ancak elde ettikleri gelir bu tür yatırımlar için her zaman yeterli gelmemektedir. Çeviri araçları furyasına her geçen gün yeni bir programın katıldı nı dü ünürsek, çevirmenin bu programların her birine sahip olması aynı zamanda bu programları yetkin bir ekilde kullanabilmesi olası gözükmemektedir. Ayrıca çevirmenin hem maddi anlamda yaptı ı yatırımın hem de programları kullanabilmek için gösterdi i çabanın kar ılı ı alıp alamayaca ı da belirsizdir. Kullanılan çeviri araçlarının büyük bir kısmı çeviri hafızası sistemiyle çalı maktadır. Çevirmenler çeviri hafızaları sayesinde (translation memory) daha önce çevirilmiş terminolojiyi yeniden çevirmek durumunda kalmazlar, ayrıca yapılan her i le beraber çeviri hafızasına yeni çeviriler eklenerek bu sistem geli tirilir. Ancak çeviri hafızası kullanılan i lerde, çevirmen yaptı ı i in kar ılı nı yeteri kadar alamamaktadır. Çevirmen benzer çeviri i leri üstlendi inde, daha önceki yaptı ı i lerde kaydedilen terminoloji için ödeme alamamaktadır. Çeviri araçlarında bunlar çevirmenin kar ısına fuzzy matches (bulanık e le me) veya full matches (tam e le me) olarak çıkmaktadır. Çevirmen bu durumda tam e le meler kar ılı nda ödeme alamamaktadır. Yaptıkları i in kar ılı nı yeterince alamadıkları bir sektörde çevirmenler teknolojinin getirilerinden faydalansalar dahi teknolojinin olumsuz sonuçlarına da katlanmak zorundadırlar.

Son olarak teknoloji, küreselle me ve çeviri ili kisinde makine çeviri (machine translation) çalı malarını konu edinece iz. European Association of Machine Translation (EAMT) makine çevirisine ili kin u bilgilere yer vermektedir:

“Makine çevirisi, bilgisayarların metinleri do al bir dilden di erine çevirme uygulamasıdır. Bilgisayar bilimleri alanındaki en eski ara tırma hedeflerinden biri olan makine çevirisi ula ılması güç bir hedefe dönü mü tür. Ancak günümüzde sonuçları mükemmel olmasa da belirli alanlarda yeterli kaliteye ulaabilecek sonuçlar veren çok sayıda sistem geli tirilmiş tir”.

Makine çevirisi denince aklımıza ilk olarak günlük kullanımda pek çok internet kullanıcısının yardımına ko an Google Translate, BabelFish, Babylon gibi çevrimiçi

sistemler gelmektedir. Örnekleri ço altmak elbette ki mümkün, ancak bu çalı madaki amacımız makine çevirisine dair ayrıntılı bir tanımlama yapmadan çeviri ve çevirmen üzerindeki etkilerine de inmek olacaktır.

Küresel köy olarak adlandırılan dünyamızda, bilginin de eri her geçen gün artmaktadır. Bununla birlikte bilgiye ula abilmek ve bunu en kısa sürede gerçekle tirebilmek de aynı derecede önem arz etmektedir. Bu amaca hizmet edebilmek adına makine çevirisi çalı maları II. Dünya Sava ı'ndan itibaren ba layıp artarak günümüze de in gelmi tir. Yapılan tüm çalı malara ra men makine çevirisinin insan çevirisiyle kıyaslanabilece i bir konuma geldi ini söylemek mümkün de il, Gouadec bu duruma dikkat çekmek için unları söylemi tir: “Ço u standart mekanik çeviri uygulamalarının kelimeleri % 98 oranında çevirdi i tartı ılamaz bir gerçektir ancak çeviri bu durumda bile tamamen anlamsız olabilir (hatta ço u zaman öyledir)” (Gouadec, 2007: 290).

Bununla birlikte belirli metinlerde makine çevirisinin olumlu sonuçları görölmektedir. Bu metinler daha çok standart terminolojiye sahip, basit cümle yapısıyla olu turulmu tur. Genel olarak makine ile çevirisi gerçekle tirilen metinler daha sonra çevirmenler tarafından incelenip düzeltilerek son haline getirilirler. Makine çevirisi ayrıca belirli bir konuda alan bilgisine sahip bir ki inin ilgili metin hakkında genel bir fikir edinmesi konusunda da yardımcı olabilir. Makine çevirisi çok kaliteli bir sonuç sunmasa da alanında uzman olan bir ki inin elde edilen çeviriden faydalanması mümkündür. Bu amaca hizmet ederek kullanılan makine çevirisi sonucu olu an metinlerden günlük hayatta pek çok ki inin fayda sa ladı ını belirtebiliriz.

Belirli alanlarda olumlu sonuçlar sunmasının yanı sıra makine çevirisinin henüz insan çevirmenlerin yerine geçmesi söz konusu de ildir.

Bilme yetisi, hayal gücü, zekâ ve aslında tüm zihinsel kategoriler insana ait ayrıcalıklardır. Bilgisayarlara algoritmalar yoluyla belirli yapay i lemleri ve süreçleri gerçekle tirmeleri ö retiler ancak bildi imiz kadarıyla bunlar bir bilgisayarın ancak en dü ük seviyedeki karma ık süreçleri yerine getirmesini sa layabilir (Wills, 1999: 132).

Wills'in bu ifadesinden anlaşılabileceği üzere makine çevirisi sistemlerinin, gerçek anlamda çeviri yeteneğine sahip olabilmesi ve insanın yerini alabilmesi henüz mümkün görünmemektedir. Güncel gelişmeleri göz önünde bulundurursak çevirmenlerin işlerini henüz bilgisayarlara kaptıracak bir durumda olmadıklarını söylemek mümkündür.

BÖLÜM 2: YERELLE TİRME

2.1 Küreselleşme, Uluslararası Ticaret ve Yerelle Tirme

Çalışmamızın bir önceki bölümünde küreselleşmenin boyutlarından ve bu kavramın ele alındığı alana göre farklılık gösterebildiğinden söz etmiştik. Bu çalışmamızın kapsamında küreselleşmenin oluşturduğu küresel pazar ve bilgi teknolojilerinin son yıllardaki hızlı gelişimiyle ortaya çıkan yerelle tirme sektörüne değinilecektir. Bu bağlamda küreselleşme, uluslararası ticaret, yerelle tirme ve çeviri birbirlerini tamamlayan etkinlikler olarak bu çalışmada karşımıza çıkacaktır.

Çeviribilim alanındaki çalışmalarda bu kavramlar ve etkinlikler arasındaki bağlantıdan söz edilirken GILT (Globalization, Internationalization, Localization, Translation) kısaltması kullanılır. Bu kavramlar arasında böyle bir ilişki kurulması birbirlerinden ayrı ele alınamayacak konular olmalarından ileri gelmektedir. Yerelle tirmeye değinmeden önce küreselleşme ve uluslararası ticaret kavramlarının ele alınması da bu nedenle önemlidir. Bu yaklaşımımızda yerelle tirme sektörünün kendisini incelemeyi önce bu sektörün oluşumuna neden olan küresel değişimleri incelemenin çalışmamızın bir parçası olması kaçınılmazdır. Çalışmamızın ilk bölümünde küreselleşmenin beraberinde getirdiği sonuçlara değinmiştik ancak burada bir adım daha ileri giderek küreselleşmeyle beraber uluslararası ticaret olgusunun etkileşimi ele alacağız.

Küreselleşme tüm dünyada sınırların ortadan kalkarak ortak bir pazarda rekabet sürdürülmesini ve ürünlerin bu küresel pazara hitap etmesi gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Eski ekonomi düzeninde ürünler hitap edecekleri pazarın özelliklerine uygun olarak düzenlenmekteydi ve bu ürünler genellikle üretildikleri ülkedeki tüketicilerin

ihtiyaçlarına cevap verecek özellikleri barındırmaktaydı. Ancak küresel pazarda yerini alacak bir ürünün bu kadar geni bir tüketici yelpazesinde alıcı bulabilmesi belli ba lı de i iklikler gerektiriyordu. Bu nedenle yazılım irketleri zamanla ürünlerde yapılacak de i ikliklerin üretim sürecinden sonra gerçekle tirilmesinin ne kadar zaman aldı nı ve küresel pazarlama sürecini ne kadar yava lattı nı gözlemledikler ve ürünlerde gerçekle tirilecek uyarlamalar ve de i iklikler üretim sürecinin bir parçası haline geldi. Esselink yerelle tirme ba lamında uluslararası tırmayı u ekilde tanımlamaktadır:

“Uluslararası tırma, bir ürünün yeniden tasarım gerektirmeden birden fazla dil ve kültürel uyarlamayı kaldırabilecek ekilde genelle tirilmesi sürecidir. Uluslararası tırma program tasarımı ve doküman geli tirme sürecinde gerçekle ir. Bir yazılımın ya da çevrimiçi bilginin uluslararası tırılması için önemli iki gerekçe vardır. Bunlardan birincisi ürünün i levsel olması ve uluslararası pazarda kabul edilebilir olmasını sa lamak ikincisi ise bir ürünün yerelle tirilebilirli ini garanti altına almaktır” (Esselink, 2000: 25).

Beste ise uluslararası tırmayı u ekilde tanımlar:

Internationalisierung ist im Kontext der Software Entwicklung funktional betrachtet das Gegenstück zur Lokalisierung und dieser in der Produktentwicklung vorgeschaltet. Hier geht es darum, restfrei alle landes- und kulturspezifischen Informationen (wie Schriftsystem, Zeichensätze, Datums-, Uhrzeit-, Zahlen-, Währungsformat etc.) sowie die zu übersetzenden Texte aus dem Programmkern zu entfernen und in Form von Strings (Zeichenfolgen) in Resource-Dateien auszulagern. Dies ermöglicht es, im Rahmen einer späteren Lokalisierung die Software an den Zielmarkt anzupassen, ohne dass ein Zugriff auf den Programmcode erforderlich ist. Internationalisierung soll also sprachliche und kulturelle Austauschbarkeit gewährleisten (Beste, 2006: 26).

Uluslararası tırmayı küreselle me emsiyesinin altında inceledi imizde bu iki sürecin aynı sonuca ula ılmasında etkin rol alan faktörler oldu unu görmemiz mümkündür. Yazılım ve bilgi teknolojileri ürünlerinin küresel rekabet gücüne sahip olabilmesi için üretim a masından itibaren de i ikliklere hazır duruma getirilmeleri önemli bir ko uldur. Bu süreç ilgili yazılım programlarının yerelle tirilmesi safhasında projenin

gerçekle tirilmesini hızlandıracak aynı zamanda yerelle tirme maliyetlerini azaltacak ve ürünlerin sorunsuz bir ekilde dünya çapındaki pazarlara aynı anda sürülmesini kolayla tıracaktır.

Yerelle tirme söz konusu oldu unda uluslararasıla tırmanın en önemli ayaklarından biri karakter kümelerinin yerel standartlara uygunlu unun sa lanmasıdır. Yazılım ürünlerinin ortalama % 80'i ngilizce dilinde üretilerek di er dillere çevrilmektedir çünkü bu yazılımların büyük bir kısmı Amerika Birle ik Devletleri'nde üretilmektedir (Esselink, 2000). Diller arasında karakter kullanımına ili kin uyumsuzlu un giderilmesi için üretim a masında ürünlerin piyasaya sunulaca ı ülkelerin ya da bölgelerin dilleri esas alınarak ve hedeflenen di er pazarlar da bu kapsama alınarak, ilgili ülkelerin dillerine ili kin karakter kümelerinin kullanılabilirli inin sa lanması gerekmektedir. Evrensel kod (Unicode ya da uluslararası dil deste i olarak da adlandırılabilir) kullanımı özellikle Çince, Japonca, Korece dillerinin kullanıldı ı Asya pazarları için önem kazanmakla beraber bunlarla sınırlı de ildir.

Evrensel kod nedir sorusuna Unicode Consortium öyle cevap vermektedir:

“ İ ke olarak, bilgisayarlar sadece sayılarla i lem yapar. Kelimelerin ve yazı karakterlerinin her biri için birer sayı atar ve böyle saklarlar. Evrensel Kod ke fedilmeden önce, bu sayıları atamak için birçok ifreleme yöntemi vardı. Ancak tüm bu dilleri gösterebilecek, örne in; Avrupa Toplulu u bünyesindeki tüm ülkelerin dillerini kapsayacak bir tek ifreleme yöntemi yoktu. Bunun yansıra sadece ngilizcedeki harfleri, noktalama i aretlerini ve teknik sembolleri kapsayan tek bir ifreleme yöntemi de bulunmamaktaydı. Bu ifreleme yöntemleri kendi aralarında çeli mektedir. ki farklı ifreleme, aynı sayıyı iki farklı karaktere vermi olabilir ya da farklı sayılar aynı karakteri kodlayabilir. Bilgisayarlar, özellikle sunucular, birçok ifrelemeyi desteklemek zorundadırlar; veriler, farklı ifreleme ve altyapılardan geçerken bozulma riski ta ırlar. Evrensel kod ise her yazı karakteri için altyapı, yazılım ve dil gözetmeksizin bir ve yalnız bir sayı art ko ar. Evrensel kodun, istemci-sunucu ya da çok katmanlı uygulamalar ve web sitelerinde kullanımı önemli bir düzeyde tasarruf sa lamaktadır. Evrensel Kod tek bir yazılımın ya da bir web sitesinin

yeniden tasarlanmasına ihtiyaç duyulmadan her türlü dil ve ülke için uyumlu hale getirilmesini sağlar. Aynı zamanda verinin çetli i letim sistemleri içerisinde aktarımını da sorunsuz hale getirmektedir (www.unicode.org).’’

Schmitz evrensel kod kullanımının yerelle tirme ve uluslararası tırma alanındaki önemine u ekilde de inmektedir.

‘‘Heute ist durch die Einführung des UNICODE-Standards (16-Bit oder 32-Bit) eine einheitliche und eindeutige Basis gelegt, die eine vernünftige Behandlung der Zeichensätze (fast) alle Sprachen der Welt möglich. Sind Software-Produkte unter Verwendung von UNICODE entwickelt und internationalisiert, sollte die Lokalisierung bezüglich der Zeichensätze unproblematisch sein‘‘ (Schmitz, 2005: 14).

Evrensel kod uluslararası tırma ve yerelle tirme sektörünün geli ime büyük katkıda bulunmu tur. Evrensel kod dünya çapında Apple, HP, IBM, JustSystems, Microsoft, Oracle, SAP, Sun, Sybase, Unisys gibi irketler tarafından uygulanmaktadır. Bu ve benzeri geli melerle birlikte her geçen gün uluslararası tırma ve yerelle tirme alanına katkıda bulunan geli meler ya anmaktadır.

Uluslararası tırma söz konusu oldu unda göz önünde bulundurulması gereken faktörleri u ekilde sıralayabiliriz.

- Renk emaları ve grafik seçimlerinin olası tüketicileri rencide etmeyecek ekilde seçilmesi,
- leti im kutularında metin boyutunun uzama ihtimaline karşı yeterli genilikte hazırlanması,
- Farklı tarih, saat ve para formatlarını destekleyebilecek i lerli in sa lanması,
- Asya pazarları için gerekli olan çift bayt karakter kümesi de dâhil olmak üzere farklı karakter kümelerinin desteklenmesi,

- İngiliz kullanıcıların soldan sağa ve Arap kullanıcılarının sağdan sola okumasını sağlayabilen ara yüz kullanılması (Lingo Systems, 2002: 6).

Esselink de uluslararası tırma konusunda dikkat edilmesi gereken hususları belirli başlıklar altında inceleyerek özellikle kullanılacak dil, terminoloji, üslup, metin genilemesi ve kültürel öğelere dikkat çekmeye çalışmıştır (Esselink, 2000: 26-31).

Bu öğeleri şöyle inceleyebiliriz:

- Renk ve grafik seçiminin önemi: Her kültürde renkler farklı anlamlara gelebilir ve bu başlıkta ilgili kültürü paylaşan kişiler için de değişikliklerde bulunabilir. Basit bir örnekle belirtecek olursak Batı Avrupa ülkelerinde kırmızı renk tehlikeyi çağrıştırırken Çin'de sevinç ve olumlu atmosferi çağrıştırılmaktadır. Yine benzer şekilde sarı renk Batı Avrupa ülkelerinde dikkat edilmesi gereken bir durumu belirtirken Arap ülkelerinde mutluluk ve zenginliği ifade etmektedir (www.kommdesign.de).
- Benzer şekilde yazılım ürünlerinde kullanılan sembol ve grafikler yazılımın üretildiği ülkedeki kullanıma uygun olsa da aynı sembol ya da grafikler farklı ülkelerdeki kullanıcılar için veya ifade etmeleri gereken uygulama için doğru seçim olmayabilir.
- Yazılım ürünlerinin % 80'i İngilizceden diğer dillere yerelleştirilmektedir. İngilizce dilinden diğer dillere çeviri yapıldığında ise metinde yaklaşık %30 oranında bazen de % 100 oranında genileme meydana gelmektedir. Bu nedenle uluslararası tırma sürecinde bu özellikler dikkate alınarak yerelleştirme sürecini sekteye uğratmaması açısından iletişim kutularında yeterli metin giriş alanı sağlanmaya çalışılmalıdır.

Tablo 7: Metin genişlemesine örnek (A Practical Guide to Localization (Esselink, 2000:

26)

- Tarih, saat ve para birimi farklılıklarına örnekler üzerinden de inelim. 4/6/2013 Amerika'da 6 Nisan 2013 tarihini ifade ederken Türkiye'de 4 Haziran 2013'ü ifade etmektedir. Yine aynı şekilde Amerika'da kullanılan uzunluk (inch) ve ağırlık (lbs) birimleri Türkiye'de farklı birimlerle ifade edilmektedir. Ülkelerin birim kullanımlarındaki farklılıklar, uluslararası tırma sürecinde dikkate alınması gereken önemli noktalardandır.
- Daha önce Evrensel Kod konusunda da inimiz üzere yazılım ürünlerinin henüz üretim aşamasında pazarlanacakları ülkenin dillerini destekleyen karakter kümelerini içermeleri gereklidir.
- Yazılım ürünlerinde metin girme, düzenleme ve görüntüleme için sağdan sola veya hem sağdan sola hem de soldan sağa birleştirilen ortamlarda çalıştıran diller için sağdan sola yazı yazılmasının ve özelliklerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Bunların yanı sıra kullanılacak dilin kültüre bağlı özelliklerinden arındırılması ve uluslararası kullanıcılar düşünülerek tasarlanmayan bir dil üslubu tercih edilmesiyle beraber alanda kullanılacak terminolojide tutarlılığın sağlanması ve ürüne ilişkin tüm dokümanlarda ilgili

terminolojinin kullanılması da uluslararası tırma sürecinin başarısı ve yerelle tırma sürecinin kolaylaştırılması açısından önem taşımaktadır.

Uluslararası tırma konusunda değineceğimiz son nokta bu süreci denetlemek için kullanılan araçlardır. Bu programlar uluslararası tırma sürecinin ne derece gerçekleştirildiğini kontrol eder ve farklı bölge veya ülkelere uyumlu alt yapının sağlanıp sağlanmadığını test eder. Bu programlara örnek olarak I18N Expeditor, Global Checker, Alis Batam, Langbox, Globalyzer gibi araçlar verilebilir.

2.2. Yerelle tırma Sektörü

“Die enorme technische Entwicklung im Bereich des Personalcomputers und die starke Verbreitung dieses Rechnerkonzepts seit Beginn der 80er Jahre des letzten Jahrhunderts haben ebenso wie die Orientierung der meist in den USA beheimateten Softwareentwickler auf nicht-englischsprachige Märkte seit Anfang der 90er Jahre dazu geführt, dass Softwareprodukte heute weltweit vermarktet werden. Gesetze zur Produkthaftung und EU-Richtlinien sowie die starke Verbreitung des Internet haben ebenfalls ihren Märkte, d.h. die Softwarelokalisierung, zu einem riesigen Wirtschaftsfaktor in einem stark wachsenden Markt und zu einem neuen Arbeitsfeld für Übersetzerinnen und Übersetzer geworden ist“ (Schmitz, 2005: 1).

Schmitz yerelle tırma sektöründeki gelişmeleri kişisel bilgisayar kullanımı alanındaki ilerlemelere, ürün güvencesi ve Avrupa Birliği yönergeleriyle ilgili yasalara ve internet kullanımının yaygınlaşmasıyla ilişkilendirmektedir.

Aynı zamanda Esselink (2000) yerelle tırma sektörüne olan ilginin yalnızca ekonomik sebeplerden değil ayrıca bazı yasal zorunluluklardan dolayı pek çok şirketin üstlenmesi gereken bir görev olduğunu dile getirmiştir. Bu iddiasını desteklemek amacıyla verdiği örnekte Baltık ülkelerinde ilgili ülkenin ana dilinde olmayan ürünlerin ithal edilmesi hatta

kullanılmasının bile yasaklandı ndan söz etmektedir. Benzer ekilde Türkiye'ye girecek ürünlerin kullanım kılavuzlarının Türkçeye çevrilmesi yasalarla zorunlu kılınmıştır.

Türkiye'de 4077 sayılı Tüketici Kanunu'nun 14. maddesine göre "Yurt içinde üretilen veya ithal edilen sanayi mallarının tanıtım, kullanım, bakım ve basit onarımına ilişkin Türkçe kılavuzla ve gerektiğinde uluslararası sembol ve işaretleri kapsayan etiketle satılması zorunludur. Bakanlık, sanayi mallarından hangilerinin tanıtım ve kullanım kılavuzu ve etiket ile satılmak zorunda bulunduğunu ve bunlarda bulunması gereken asgari unsurları Türk Standartları Enstitüsü'nün görüşünü alarak tespit ve ilânla görevlidir" (www.tuketiciyasasi.com).

Yaklaşık son 30 yıl içinde yerelle tirme sektörü hem küresel pazarın gereklilikleri hem de yasal zorunlulukların karılanması ihtiyacıyla devasa bir alanına dönüşmüştür. Esselink'e (2000) göre böylece yazılım yerelle tirmeye başta olmak üzere web sitesi yerelle tirmesi, dil mühendisliği gibi konular ürünlerini uluslararası arenada pazarlamak ve satışa sunmak isteyen şirketler için vazgeçilmez olmuştur.

Yerelle tirme sektörünün dünya çapında büyümesi Türkiye'nin de bu sektöre ilgisini uyandırmıştır. TÜİK'in 2012 verilerine göre Türkiye'de 16-74 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla % 48,7 ve % 47,4'tür (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880>). Sadece bilgisayar ve internet kullanımını açısından ele alındığında bu kadar büyük bir tüketici kesimine hitap edebilmek için yazılım ve bilgisayar ürünleri şirketlerinin ürünlerini Türkçele tirmesi kaçınılmaz bir durumdur. Bu ihtiyacı karşılayabilmek adına Türkiye'de yerelle tirme ve çeviri hizmetleri sunan şirketlerin sayısı artmakta ya da belirli çeviri şirketleri gittikçe büyüyen yerelle tirme sektöründen pay alabilmek gayesiyle verdikleri hizmetlere yerelle tirmeyi eklemektedir.

Yerelle tirme karmaşık yapısı gereğince geleneksel çeviriden bazı yönleriyle ayrılmaktadır. Geleneksel çeviri ve yerelle tirme arasındaki farklılıklara kısaca değinecek olursak ilk olarak yerelle tirme kelimesinin etimolojisine bakmamız gerekir.

Kelime olarak yerelle tirme (localization) ‘‘locale’’ kelimesinden do mu tur, ‘‘locale’’ kelimesi genel anlamıyla küçük bölge ya da civar anlamına gelmektedir (Esselink, 2000). Ancak programlama alanında ‘‘locale’’ kullanıcının dilini, ülkesini ve kullanıcının ara yüzde görmek istedi i herhangi de i kenleri ifade eder (<http://en.wikipedia.org/wiki/Locale>).

Esselink yerelle tirmeyi ‘‘bir ürünün satılaca ı ve kullanılaca ı erek bölge için dilsel ve kültürel (ülke/bölge ve dil) olarak gerekli de i ikliklere u raması’’ ekinde tanımlamaktadır (Esselink, 2000: 3). Bu tanımdan yola çıkarak yerelle tirmeyi yerel olana yakınlı tırma ya da kültürel bir adaptasyon süreci olarak ele almamız mümkündür.

Yerelle tirmenin pek çok özelli iyle çeviriden ayrı bir konumda yer aldı ından söz etmi tik. Geleneksel tanıma göre çeviri kaynak dildeki bir metnin erek dile çevrilerek bu dilde yeniden olu turulmasıdır. Yerelle tirme ve geleneksel çevirinin birbirlerinden ayrılmasının önde gelen sebepleri yerelle tirme sürecinde yer alan proje yönetimi, yazılım ve dil mühendisli i, yazılım testlerinin gerçekleştirilmesi, masaüstü yayıncılık ve kalite kontrol çalı malarıdır. Bunların yanı sıra bilgisayar destekli çeviri teknolojileri de yerelle tirme sürecinin ba rol oyuncular ı arasında yer alır.

Esselink’e göre yerelle tirmenin geleneksel çeviriden ayrı ele alınmasının ba ta gelen sebeplerinden biri de geleneksel çeviride, çevirme sürecinin metin olu tuktan sonra gerçekleştirilmesi ancak yerelle tirme projelerinde çeviri i lemlerinin üretim sürecinde ba lamasıdır.

Cronin çeviri ve yerelle tirme sürecinin birbirinden farklılı ını u sözlerle dile getirmektedir:

‘‘Yerelle tirme, çevirinin sınırlarını a an karma ık bir süreçtir. Yerelle tirmede renk seçimi, üslup, hitap biçimi, seçilen görseller ve grafik uygulamalar kullanımı ba lamında kültürel hassasiyetler göz önünde bulundurulmalıdır. Para birimi ve ölçüler gibi uygulamaların da bu süreç içerisinde de i ikli i u raması söz konusudur. Aynı zamanda

mali yazılımlarda özel muhasebe ve vergilendirme sistemlerinin kullanılması gibi kökten de i ikliklerinin uygulanmasını zorunlu kılabilir'' (Cronin, 2003).

Bu gibi açılardan incelendi inde yerelle tirme sektörü geleneksel çeviriden farklı uygulamaları içeren ve belirli uzmanlık alanlarını bir araya getirerek i leyen bir uygulamadır.

Dunne'nin de ifade etti i üzere yakın zamana kadar yerelle tirme bir meslek ve sektör olarak faaliyet göstermezken kısa zamanda içinde çeviriden ayrı fakat ondan çok uzak olmamakla birlikte kendi çapında bir sektör olu turarak günümüzde yıllık ortalama 8,8 milyar Amerikan doları getirisine sahip, hızla geli imini sürdüren bir sektör olarak varlı ını sürdürmektedir. Bu durum da sadece ekonomik olguların de i mesine de il aynı zamanda çeviribilim alanındaki çalı malarda yerelle tirmenin sıklıkla yer almasına ve çeviri e itimi alan ö rencilere bu alanda e itim verilmesi gibi köklü de i ikliklere yol açmı tır (Dunne, 2006: 2).

2.3. Yerelle tirme Süreçleri

Bu bölümde yerelle tirme hizmetlerini olu turan alt süreçlere de inilecek ve sürecin bütününe etkileyen yönleriyle ele alınacaklardır. Bu ba lık altında ele alınacak konular;

- Proje Yönetimi
- Yazılım Mühendisli i
- Terminoloji Yönetimi
- Masaüstü Yayıncılık
- Kalite Kontrolü 'dür.

2.3.1. Proje Yönetimi

Bu bölümde yerelle tirme sürecinde proje yönetiminin önemine ve proje yöneticisinin üstlendiği görev ve sorumluluklara ilişkin ayrıntılara değinilecektir. Yerelle tirilecek yazılım ürünlerinin genel olarak farklı dillerde aynı anda piyasaya sürülmesi amaçlanmaktadır. Aynı anda tüm dünyadaki marketlerde satışa çıkarak karı yüksek tutmak ve müşterileri memnun edebilmek adına bu uygulama yaygın olarak yeni yazılım ürünlerinin çoğu için gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle daha yazılım oluşturma aşamasında iken yerelle tirme ve çeviri işlemleri başlatılmaktadır, yerelle tirme ve çeviri sürecinin de buna bağlı olarak belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak yerelle tirme sürecine tabi olan yazılım ürünlerinin oluşturma aşamasında da sürekli olarak değişim ve güncelleme raması yerelle tirme sürecini sıkıntıya sokmaktadır. Bu sürecin buna rağmen sıkıntısız ilerlemesi etkin proje yönetiminin gerçekleştirilmesine ve ilerleme fikir alışverişinin düzenli olarak sağlanmasına bağlıdır.

Yerelle tirmenin sorunsuz, zamanında ve bütçeyi aşmadan gerçekleştirilmesi konusunda proje yöneticisine büyük sorumluluklar düşmektedir. Yerelle tirme sürecinde proje yöneticisinin görev ve sorumluluklarını Esselink (2000: 427- 428) şöyle sıralamıştır:

- Projeler için bütçe hazırlamak ve yeni proje teklifleri oluşturmak
- Proje planlamasını gerçekleştirmek
- Proje bütçesini kontrol etmek
- İnsan kaynakları kullanımını ve kalite süreçlerini yönetmek
- Değişim yönetimini gerçekleştirmek
- İletişimi sağlamak

Caesar ve Fehrenbach (2005) bunlara ek olarak proje yöneticisinin bilgisayarlı çeviri teknolojilerinin kullanımını yönetmesi ve stresle başa çıkma süreçlerinden de sorumlu olması gerektiğini belirtir.

Proje yöneticisi tüm projeleri ve aktivitelerini yönetmekle sorumludur. Bununla birlikte proje yönetimi aşamasının en önemli parçalarından biri de iletişimin sağlanmasıdır.

Burada söz edilen iletişim sadece çeviri i letmesi ve i veren arasındaki iletişim de il proje yöneticisinin çevirmenlerle, mühendislerle ve projede çalışan di er tüm kişilerle kurdu u bağlantılardır. Proje yöneticisi yerelle tirme sürecinin birbirinden uzak görünen tüm noktalarının birbiriyle ili kisini kurmakla yükümlüdür ve projenin ba arısında hayati rol oynar.

Weiss 'in tanımına göre proje yöneticisi proje kaynaklarını koordine eder ve planlar, süreci ve bu süreç içerisinde olu abilecek sorunları kontrol eder ve projenin zamanında ba arıyla tamamlanabilmesi için tüm personele gerekli bilginin iletilmesini sa lar (Weiss, 2002: 39).

Yerelle tirme projelerinin ba arıyla tamamlanmasının önemli bir ko ul olmasına ba ka çalışanlarda da de inilmi tir. Esselink (2000) ba arılı projelerin; zamanında, bütçeyi a madan ve daha önce üzerinde anla ılmı kalite standartları çerçevesinde gerçekleştirilen projeler oldu una de inmektedir.

Aynı ekilde Caesar ve Fehrenbach (2005) bir yerelle tirme projesinin ba arıyla tamamlanmasının kalite, zaman ve bütçe ö elerine ba lı oldu u fikrini desteklemektedirler.

Proje yöneticisinin sorumlulukları ve proje yönetimi a masının gereklilikleri de bu artların yerine getirilerek projenin ba arıyla tamamlanmasını sa lamaktır. Bu anlamda yerelle tirme sürecinin önem te kil eden bir a masıdır.

2.3.3. Yazılım Mühendisli i

Çalışmamızın bu ba lı ı altında yazılım yerelle tirme mühendisli inin i tanımına ve bu alanda çalışan kişilerin görevlerine de inece iz.

Esselink'e (2000: 97-143) göre proje sürecinde yerelle tirme mühendisinden beklenen görevler u ekilde sıralanabilir:

- Proje de erlendirilmesi ve proje kurulumu a masında kaynak materyalin kontrol edilerek hata tespitlerinin yapılması, yazılım geli tirme ortamlarının olu turulması, yazılıma ili kin dosyaların çevrilebilir dosyalardan ayrılarak çevirmenler için

tercümeyle hazır hale getirilmesi ve çevirmenlerin kullanacağı çeviri araçlarının seçilmesi gerçekleştirilir. Bu aşamada aynı zamanda çevrilmemiş dosyalar yazılım üzerinde denenecek olabilecek hatalar denetlenir ve gerekli düzeltmeler yapılır.

- Derleme ve yeniden boyutlandırma aşamasında çevirilerin bütünlüğü ve uygun formatta kaydedilip kaydedilmediği denetlenir bunun yanı sıra iletişim kutuları gerek görüldüğünde yeniden boyutlandırılır, kısayollarının kontrolleri yapılır ve grafikler düzenlenir.
- Güncellemelerin takip edilmesi yazılım yerelleştirme mühendislerinin proje sürecinde üstlenmesi gereken görevlerin arasında yer alır, yerli yazılım ürünü ve yerelleştirilmiş ürünün aynı zamanda piyasaya çıkması gerektiği koşullarda, yerelleştirme ürününün üretim aşamasında bazı bu nedenle yerelleştirme süreci esnasında büyük güncelleme ya da değişiklikler olması söz konusudur. Yazılım yerelleştirme mühendisleri güncellemeleri takip ederek, yerelleştirme sürecinde aksama olmadan projeye uygulanmasını sağlar.
- Kozmetik test aşamasında programa ilişkin işlevsel testinin yanı sıra mühendis aynı zamanda programın kozmetik testlerini de gerçekleştirir yani yazılım arayüzünün nasıl görüldüğünü ve çevrilmemiş dizilerin programın son halinde doğru gösterilip gösterilmediğini test eder.
- Mühendisler aynı zamanda programın kendisine daha vakıf olduklarından çevirmenlerin programa ilişkin sorularını yanıtlayarak onlara destek olurlar bununla birlikte yazılım ürünlerinde karışıklıkları hatalar hakkında üreticiye geri bildirimde bulunarak ürünün sonraki sürümlerinde aynı hataların oluşmaması için gerekli önlemlerin alınması konusunda yardımcı olabilirler.

Yazılım yerelleştirme mühendisleri, proje sürecinde üstlendikleri ve sorumluluklarına ilişkin eldeki verilerden de yararlanılabileceği üzere, proje sürecinde birden fazla görev üstlenerek

hem çeviri i ini kolayla tırır hem de teknik sorunların giderilmesinde ya da herhangi bir teknik sorun ya anmasını engellemede önemli rol oynarlar. Mühendisler görevleri gere i farklı yazılım ürünleri, mühendislik uygulamaları, yazılım ortamları gibi pek çok alanda bilgi sahibi olmalıdır, Esselink (2002) bu nedenle yerelle tirme mühendislerini “insanüstü” olarak tanımlamakta ve yerelle tirme sürecindeki vazgeçilmez konularına atıfta bulunmaktadır.

2.3.4. Terminoloji Yönetimi

Terminoloji yönetimine de inmeden önce terim ve terminolojinin ne oldu unu tanımlayalım. TDK Güncel Türkçe Sözlü ü ’ne göre terim “bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı kar ılayan kelime, ıstılah” yine aynı sözlükte terminoloji “terimler dizgesi” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Dünya çapında kullanılan SDL Multiterm terminoloji yönetim programının yaratıcısı SDL terminolojyi öyle tanımlar:

Terminoloji terimlere ve kullanımlarına ili kin çalı madır. Terimler belirli bir ürünü, hizmeti ya da endüstri jargonunu tanımlayan sözcükler ya da sözcük öbekleridir. Günümüzde pek çok i letme gittikçe artan bir ekilde endüstri ya da kuruma özel kelimeler kullanmaktadır ve bunların do ru ekilde saklanması, payla ılması ve çevrilmesi gerekmektedir. Terim bir ürün isminden bir pazarlama sloganına kadar herhangi bir sözcük olabilir (www.translationzone.com).

Peki, terminoloji yönetimi yerelle tirme için hangi açıdan önemlidir? Yerelle tirilecek ürünün sahip olması gereken en önemli özelliklerden biri de ilgili ürünün sunulaca ı hedef kitlenin dilsel ve kültürel ko ullarına uyum sa layabilmesi, kullanıcıda ürünün kendi dil ve kültür ortamı için özel olu turuldu u hissi yaratabilmesidir. Üretilen her yeni yazılım ve teknolojik ürünle birlikte daha önce kullanılmamı terimler de gün geçtikçe artmaktadır. Bu açıdan terminoloji yönetimi yerelle tirme sürecinde önemli bir adımdır.

Uzun yıllar yerelle tirme alanında hizmet vermi Çallı da yerelle tirme projesini a amalara ayırırken hazırlık a amasında “konu ve içeri e uygun terminoloji” hazırlı ından söz eder

ve bu süreci u ekilde tanımlar; ‘‘ ilgili amaca uygun hazırlanmı yazılımlar ile çevirisi istenen metinler taranır ve kaynak dildeki terimler çıkartılır. Çeviri i letmesinin dil ve konu ile ilgili uzmanları tarafından terimlerin kar ılıkları belirlenir ve terimlerin hedef dildeki kar ılıklarının oldu u terim listesi olu turulur. Terim listesi mü teri dil uzmanları tarafından incelenir ve onaylanır’’ (Çallı, 2012: 18).

Yazılım ürünlerinin kısa dönemler içerisinde yeni sürümlerinin çıkması ve güncellemelerle yenilenmeleri gibi durumlar da terminoloji yönetimi zorunlu kılan etmenler arasındadır. Bu açıdan hem çeviri i letmeleri hem de üreticiler ürünlerin eski ve yeni sürümlerinde kullanılan terimlerin tutarlılı ı sa lamak istiyorsa gerekli sözlükçelerin hazırlanmasını sa lamak durumundadır. Çünkü terminoloji yönetimi tek yönlü bir çalı ma de ildir ve sorumlu u hem çeviri i letmesi hem de üreticiye aittir.

Günümüzde ya anan teknolojik geli melerle birlikte bilgisayar destekli çeviri araçlarının yanı sıra yerelle tirmenin her safhasında kullanılabilecek araçlar geli tirilmi tir. Böylece terminoloji yönetimi süreci de bilgisayar ortamında Sdl Multiterm, TermWiki, Star Termstar, Atril Termwatch, AnyLexic gibi terminoloji yönetimi araçlarıyla gerçekleştirilmektedir (bkz. Esselink, 2000: 360-396).

Yerelle tirme sürecinde terminoloji yönetimi altında yapılacak i lemleri u ekilde sıralanır (Esselink, 2000: 397- 412):

- Çeviri sürecinde kullanılacak bir terminoloji listesi hazırlanır.
- Belirli bir terime kar ılık bulunamıyorsa ya da ilgili terim için birden fazla kar ılık söz konusuysa terim ara tırması yapılır.
- Ürüne ya da mü teriye özgü sözlükçelerin hazırlanması ve yerelle tirme projesi sürecinde sözlükçe (sözlükçede ilgili alana özgü terimler, ürünlerdeki anahtar kelimler için kar ılıklar, proje boyunca sürekli tekrar eden sözcük ve sözcük öbeklerinin kar ılıkları, ürün özellikleri ve kavram isimleri, yardım dosyaları ve kitapçıkların isimleri bulunabilir) güncellenir.
- Olu turulan sözlükçedeki terimlerin kalitesi ve tutarlılı ı sa lanır.

- Tutarlı terminoloji kullanımını sağlamak için terminoloji ve sözlükçe yönetim sistemlerinden faydalanılır.
- Projeye ilişkin dokümanlarda ve çevrimiçi dosyalarda terminoloji çıkarma araçları (terminology extraction tool) kullanılarak üründe yer alan terimler tespit edilir.
- Kontrol aşamasında terminoloji, tutarlılık ve doğruluk açısından kontrol edilir.
- Yazılım üreticileri ise yerelleştirme projesini kolaylaştırmak ve terminoloji yönetimine katkıda bulunmak adına kaynak materyale ilişkin terimleri ve tanımlarını içeren veri bankaları ya da sözlükçe hazırlamalıdır ve bunları projeye başlamadan önce çeviri işletmelerine ulaştırmalıdır.

Yerelleştirme projesini başarılı olabilmesi ve ilerleyen projeler için yeniden kullanılmak adına terminoloji yönetiminin etkin şekilde yürütülmesi gereklidir. Ericsson'da 1980'li yıllardan itibaren başlayan terminoloji yönetiminin bir süre boyunca sorumluluğunu üstlenen Jaekel terminoloji yönetimi çalışmalarının olumlu yönlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kaliteli iletişimi sağlayan önemli noktalardan biri etkili terminoloji yönetimidir. Terminoloji veri bankaları dokümantasyonda tutarlılığı artırarak dokümanların daha kolay okunmasını ve anlaşılmasını sağlar aynı zamanda müşteri memnuniyetsizliğine sebep olabilecek ya da ürünün güvenilirliğini azaltabilecek yanlış anlamaları engeller. Etkili bir terminoloji yönetimi giderleri azaltır, tutarlılığı dolayısıyla dilsel kaliteyi artırır ve çeviri işletmelerini hızlandırarak çağımızda çok büyük önem taşıyan pazara sürüm süresini kısaltır (Jaekel, 2000: 160).

Küresel çapta yerelleştirme, küreselleşme ve uluslararası ticaret hizmetlerinde önde giden bir şirket olan IBM'in verdiği bilgilere göre LISA tarafından yapılan bir araştırmada aktif terminoloji yönetimi herhangi bir küresel ürün geliştirme stratejisinin bir parçası olmalıdır (www.ibm.com).

Bu açıdan bakıldığında terminoloji yönetimi sadece yerelle tirme projesinde yer alan yazılım üreticileri ve çeviri i letmeleri için de il küresel piyasada varlığını sürdürmek isteyen tüm irketler için ba arılı olma yolunda önemli bir adımdır.

2.3.4. Masaüstü Yayıncılık

Yerelle tirme konusunda deneyimli Es'in tanımına göre masaüstü yayıncılık (DTP), çevirisi ve redaksiyonu yapılmı metnin genel görününü ünün ve biçiminin düzenlenmesini amaçlayan bir dizi prosedürü içerir. İlgili prosedür karakter, paragraf ve sayfa biçimlendirmesini, resim ve grafiklerin yeniden boyutlandırılmasını, yerle tirilmesini veya olu turulmasını, içindekiler ve dizin sayfalarının hazırlanmasını, ticari baskı için hazırlanan kitap ve bro ür gibi belgelerin olu turulmasını içermektedir. Bütün belgeler, teslim edilmeden önce basılır ve düzenleme hatalarına kar ı görsellikleri kontrol edilir (www.estr.com).

Öte yandan Esselink (2000) masaüstü yayıncılık operatörlerinin ilgili yerelle tirme dokümanları için farklı dillerde gerekli teknik ve kültürel uyarlamalarla düzene ili kin de i iklik yapmaları ekinde tanımlamaktadır.

Masaüstü operatörlerinin ba lıca görevleri unlardır (Esselink, 2000: 323-346):

- Dokümantasyon projesinin de erlendirilmesi ve kurulumu; bu süreçte çevrilecek materyalde hata olup olmadı mın de erlendirmesi yapılır ve çeviri süreci ba lamadan hataların giderilmesi gerçekte tirilir aynı zamanda bilgisayar yapılandırması ve dokümanların çeviri için hazırlanması bu sürecin bir parçasıdır.
- Çevrilmi materyalin düzeninin ayarlanması; yazılım üreticisi tarafından aksi istenmedi i sürece tüm çevrilmi materyal kaynak materyalin tipografik özelliklerine göre ayarlanır.

- Grafik düzeni; yerelle tirilmi metinde görüntü büyüklü ü ya da boyutları de i tirilecekse masaüstü operatörlerinin, grafiklerin do ru gösterildi inden ve baskı a masında hatasız yazdırıldı ndan emin olmaları ve bunun için gerekli i lemleri yapmaları gerekir.
- Çevrilmi materyalin baskı için hazırlanması; yerelle tirilen materyal mü teri tarafından ticari baskı için belirlenen parametrelere uygun formatta hazırlanır.
- Çevirilerin son hali üzerinde kalite kontrollerinin yapılması; proje tesliminden önce çevrilen materyalin biçim, grafik, yazı tipi ve boyutu, dosya büyüklü ü, doküman bilgisi, yazım kuralları gibi parametreler göz önünde bulundurularak kalite kontrolünün gerçekleştirilmesi.

Masaüstü yayıncılık yazılım programları kullanılarak gerçekleştirilir, bunlardan bazılarına öyle sıralayabiliriz: Adobe InDesign, Adobe Illustrator, Adobe Acrobat, Adobe Photoshop, QuarkXPress, Adobe Frame Maker, Microsoft PowerPoint, Microsoft Publisher (wikipedia.org).

Masaüstü yayıncılık programlarının en önemli özelliklerinden biri dokümanın bastırıldı nda nasıl duracağını görmeye imkân sağlayan WYSIWYG özelliğidir. WYSIWYG (What You See Is What You Get) Türkçeye ‘‘ Ekranda Gördüğün Alacağın Sonuç Olacaktır (EGASO) ’’ şeklinde geçmiştir (Ahin, 2013: 46). Bir WYSIWYG aracını diğer uygulamalardan ayıran en önemli özellik, yeni girilen veya de i tirilen bir bilgisayar nesnesinin sonlandırılmı hâlinin (ön izlemesinin) gerçek veya gerçeğe yakın zamanlı olarak gösterebilmesidir (wikipedia.org).

Masaüstü yayıncılık yerelle tirme sektörünün bir parçası olmasının yanı sıra ülkemizde bazı üniversitelerin ilgili fakültelerindeki programlarda ders olarak okutulmakta ve güncel bir uygulama olarak farklı i sahalarında uygulama alanı bulmaktadır.

2.3.5. Kalite Kontrolü

Yerelle tırme projesinde yapılacak kalite kontrolü ilgili ürünün nihai tüketici için hedeflenen amaca ulaşıp ulaşmadığını doğrulamak adına yapılır. Kalite kontrolü masraflı olarak görülebilir ancak yerelle tırme ve üretim safhası göz önünde bulundurulduğunda maliyetin ancak küçük bir bölümünü teşkil etmektedir. Aynı zamanda ürünün kabul edilebilir bir ürün olmaktan çıkıp mükemmellik seviyesinde taşınmasındaki en önemli amaçtır (<http://www.globalvis.com/localization-qa-how-important/>). Bu nedenle üreticiler ve çevirici letmeleri ürünün tüketici nezdinde kabul görmesi açısından kalite kontrol sürecinin oynadığı rolü göz ardı etmemelidir.

Projenin kalite kontrolünden geçirilmesi sürecinde çevirici letmeleri kozmetik kontrol ve temel dilbilim kontrollerini gerçekleştirirken üretici ise uluslararası tırma uygulamasının kalitesini ve yazılım uygulamasının dilbilim kontrollerini üstlenir.

A. Uluslararası tırma Kontrolü

Bu süreçte bir yazılım ürününün ne kadar başarılı bir uluslararası tırma uygulamasından geçtiği tespit edilir. Bu süreçte tespit edilecek sorunlar yerelle tırme projesinin gerçekleştirileceği tüm dillerde, proje süresince ortaya çıkabilecek sorunların engellenmesi ve bu sorunların çözümü esnasında zaman kaybının ve maddi kaybın engellenmesi açısından önemli rol oynamaktadır.

B. Dilsel Test

Yazılım ürününe ilişkin dilbilim testler gerçekleştirilirken aşağıdaki konular göz önünde bulundurulur;

- Tipografik hatalar, gramer ve içerik hataları
- Belirli bir dile özgün ayarlar
- Kültürel uygunluk ve hassas politik konular
- Piyasaya özgü bilgiler (yerel iletişim adresleri ve tüketici danışmanlık numaraları)

- Mevcut sözlüklere ve terminolojiye uygunluk (www.multilingualqa.com)

C. levsellik Testi

levsellik testi sürecinde yapılan i lemler unlardır;

- Yerelle tirilmi ürünlerin kurulumları ilgili i letim sistemlerinde ve yerel kod sayfalarında gerçekte tirilir.
- Metin giri i ve karakter deste i test edilir.
- Menü fonksiyonları ve temel uygulama fonksiyonları test edilir.
- Geçerli bölgesel ayarlar uygulanır.
- Metin üzerinde kopyalama, yapı tırma ve düzenleme komutları denenir.
- Kısayol tu larının i levselli i kontrol edilir (www.multilingualqa.com).

C. Kozmetik Test

Kozmetik kalite kontrolünde yerelle tirilen ürünün ilgili piyasaya uygun görüntüyü ve hissi verip vermedi i test edilir. Bu süreçte ürünün görsel boyutları ele alınarak ileti im kutuları, grafikler ve hata mesajlarının orijinal ürüne uygun olup olmadı ı kontrol edilir. Aynı zamanda görsel ö eler üzerinde yapılan yeniden boyutlandırma i lemlerinden sonra bu ö elerde görsellik açısından herhangi bir sorun olu up olu madı ı kontrol edilir.

2.4. Bilgisayar Destekli Çeviri (CAT) Araçları

Çeviri teknolojilerinin do u unu olu turan geli meler II. Dünya Sava ır'nın ardından insanların elektronik bilgisayarlara ula masının kolayla masıyla ba lamı tır. 1946'ya kadar belli belirsiz yürütö len makine çeviri çalı maları Warren Weaver'in 1949'da 200 ki iye gönderdi i memorandumla birlikte bilimsel giri im niteli i kazanmı tır. Bu geli melerin ardından makine çevirisi (Machine Translation) alanındaki geli meler ve yazılım üretme çalı malarıyla birlikte son 30 yıl içinde bilgisayar destekli çeviri (Computer-assisted Translation) teknolojilerinde ilerlemeler ya anmı ve küreselle me olgusuyla yerelle tirme

sektörünün büyümesi özellikle bilgisayar destekli çeviri alanında her geçen gün yeni uygulamaların ortaya konmasına imkân sağlamıştır.

Alcina (2008) her geçen gün büyüyen bu sektörde bilgisayarın uzun zamandır çevirmenlerin hayatının vazgeçilmez bir parçası olduğunu belirtmekle birlikte çevirmenlerin bilgisayar teknolojileri alanında edinmesi gereken yeteneklerin ve sahip olmaları gereken bilgilerin sürekli arttığını altını çizmektedir.

Günümüz çevirmenleri için bilgisayarsız bir çalışma ortamının düşünülmesi tasavvur bile edilemez. Çevirmenler elektronik sözlükler, terminoloji veri bankaları, ara tırma için geniş imkân sağlayan internet, sözlük i lemcileri, dokümantasyon, iletişim ve bilgisayar destekli çeviri sistemleri sayesinde daha etkin ve hızlı bir şekilde çalışma imkânına kavuşmuş ve çeviri hafızaları yardımıyla büyük çeviri projelerinin gerçekleştirilmesi kolaylaşmıştır.

Aynı zamanda Kiraly günümüzde hem serbest hem de kadrolu çevirmenlerin bilgisayar destekli ortamlarda çalışıp son teknoloji ürünü gelişmeleri aktif olarak kullandığını belirterek çeviri teknolojilerinin güncel çeviri e itiminin bir parçası olması gerektiğini savunmaktadır (Kiraly, 2000: 123-140).

Çeviri teknolojileri alanında en çok dikkat çeken konular arasında makine çevirisi, bilgisayar destekli çeviri, insan destekli makine çevirisi (HAMT), makine destekli insan çevirisi (MAHT) ve çeviri hafızalarından söz edilebilir. Çalışmamızın amacı yerelle tirme sektörüne ilişkin bilgi vermek ve bu alandaki gelişmeleri incelemek olduğundan bu çalışmada bilgisayar destekli çeviri araçları incelenecektir.

Esselink'in tanımıyla bilgisayar destekli çeviri teknolojileri tekrarlayan i lerini azaltıp, terminolojilere karşılık bulma aktivitesini otomatik olarak gerçekleştirir ve önceden çevrilmiş metinlerin tekrar kullanılmasını sağlayarak çevirmene destek olan araçlardır (Esselink, 2000, 359).

Bilgisayar destekli çeviri teknolojilerini üç ba lık altında incelemek mümkündür (Esselink, 2000 ve Sánchez, 2006).

- Çeviri Hafızası Araçları
- Terminoloji Araçları
- Yazılım Yerelle tirme Araçları

2.4.1. Çeviri Hafızası Araçları

Bilgisayar destekli çeviri araçlarından günümüzde en yaygın olarak kullanılanı çeviri hafızalarıdır. İlk olarak 1970'te tasarlanmı olmalarına ra men 1990'lı yıllarından ortalarına kadar geni bir kullanım a ı elde edememi lerdir. Çeviri hafızalarının genel amacı çevirmenin daha önce yapılan çevirileri cümle veya segment bazında inceleyebilmesini ve mevcut çeviri için kullanılabilmesini sa lamaktır. Çevirmen böylece çeviri hafızasının kendine sundu u çeviri seçene ini kullanabilir ya da geçmi çevirilerden yol alarak yeni bir kar ılıktaki karar kılabilir (Somers, 2003: 31).

Çeviri hafızası araçlarının yerelle tirme projelerindeki faydaları öyledir (Esselink, 2000, 366):

- Yazılım dokümanları tekrarlayıcı özellikte oldu undan çeviri hafızaları aynı bilgilerin sürekli olarak yeniden çevrilmesini engelleyerek hem zamandan hem de çeviri giderlerinden tasarruf edilmesini sa lar.
- Yazılım uygulamaları sıklıkla güncellenmektedir bu durumlarda mevcut çeviri verilerinden faydalanılması ve sadece güncellenen kısımların çevrilmesi açısından çeviri hafızaları önemli kolaylıklar sa lamaktadır.
- Mevcut çeviriler benzer ya da farklı ürünlerin çevirisi sürecinde çeviri hafızaları yoluyla kullanılabilir.

- Ço u çeviri hafızası aracı terminoloji araçlarıyla entegre çalı maktadır bu da terminolojide tutarlılık ve terminoloji tarama konusunda fayda sa lamaktadır.
- Çeviri hafızalarındaki istatistikî veri ve sözcük sayım özellikleri proje yönetimi sürecinde proje yöneticisinin i ini kolayla tırmaktadır.
- Çeviri hafızaları aynı anda birden fazla çevirmenin tek projede çalı masına imkân tanır ve a ba lantısı sayesinde çeviride tutarlılık sa lanır.
- Çeviri üretkenli i bu araçlar sayesinde ortalama % 30 olmak üzere % 50'ye kadar çıkabilir ve çeviri giderlerinde yakla ık % 15 ila % 30 arasında bir azalma söz konusudur.

Günümüzde çeviri i letmeleri ve çevirmenler tarafından sıklıkla kullanılan bazı çeviri hafızası araçları unlardır (Esselink, 2000 ve Sánchez, 2006):

- SDL Trados Studio (www.trados.com)
- Wordfast (www.wordfast.com)
- DéjàVu (www.atril.com)
- OmegaT (www.omegat.org)
- StarTransit (www.star-group.net)

2.4.2. Terminoloji Araçları

Alana özgü terminolojilere kar ılık bulmak yerelle tirme projelerinin önemli bir kısmını olu turur. Yerelle tirilecek yazılım uygulamasına, farklı mü terileri talepleri ve ürünlerine göre terminoloji kullanımı de i ebilir. Bu durumda çeviri i letmelerinin ve çevirmenlerin her yeni proje için terminoloji çalı masına girmesi hem zaman olarak piyasaya hızlıca sürülmesi gereken yazılım ürünleri açısından sıkıntı olu turacak hem de çevirmenlerin i yükünü fazlasıyla artıracaktır. Bu durumda terminoloji araçları çevirmenlerin yardımına

ko arak terminoloji yönetimini ve hafızaya depolanma i lemlerini yaparak projenin daha hızlı ve etkin ekilde yürütülmesine yardımcı olmaktadır. Terminoloji araçları kullanılarak terminoloji çalı ması yürütülmesi “terminolojide tutarlı ın sa lanmasını, ilgili doküman ya da uygulamaların anla ılırlı ının sa lanmasını, giderlerin azaltılmasını, dilsel kalitenin artmasını ve çevirilerin dönü sürecini hızlandırır ” (Bowker, 2003: 49).

Peki, çeviri hafızası araçlarını terminoloji araçlarından ayıran farklar nelerdir? Bir çeviri hafızası aracı metindeki segmentleri hem kaynak hem de hedef dilde olmak üzere birimler olarak hafızaya alır. Bir segment bir paragraftan, bir sözcük öbe inden ya da bir paragraftan olu abilir. Öte yandan terminoloji araçları çok dilli terimleri ve bunların kullanımlarını ilgilendiren kuralları içeren ve terminoloji kar ılı ı bulmayı sa layan bir veri tabanı ekinde i ler. Çeviri hafızası ve terminoloji araçları yerelle tirme projelerinde ortak olarak kullanılmaktadır (www.sdl.com).

Yerelle tirme projelerinde yaygın olarak kullanılan bazı terminoloji araçları (Esselink, 2000 ve Sánchez, 2006):

- SDL Multiterm (www.sdl.com)
- Termstar XV (www.star-group.net)
- Wordsmith Tools (www.lexically.net)
- TextSTAT (neon.niederlandistik.fu-berlin.de)

2.4.3. Yazılım Yerelle tirme Araçları

Yazılım yerelle tirme araçları çevirmenlerin yazılım kullanıcı ara yüzlerini yerelle tirmelerine yardımcı olmak için tasarlanmı tır (Esselink, 2000). Yazılım yerelle tirme araçlarının proje sürecinde nasıl kullanıldı ına ili kin bilgiler Yazılım Mühendisli i adlı ba lık altında da incelenmi tir.

Yazılım yerelle tırme araçlarının yerelle tırme projesi için faydaları şöyledir (Esselink, 2000, 383):

- Bu araçlar çeviri hafızası, istatistiki verilere ulaşma, yazım denetimi, doğrulama (yazılım ürününün test edilmesi) seçenekleriyle projenin başarılı bir şekilde yürütülmesine yardımcı olur.
- Yazılım yerelle tırme araçları çevirmenin yanı sıra yazılım arayüzünü ya da kodları deşirirmesine izin vermez böylece yazılım uygulamasında hata çıkması önlenir.
- Bu araçlardaki özellikler sayesinde çevrilen dizilerden hangilerinin önceki çevirilerden alındığını ve hangi dizilerin gözden geçirilmesi gerektiğini görebilmek mümkündür.

Yerelle tırme projelerinde sıklıkla kullanılan bazı yerelle tırme araçları;

- SDL Passolo (www.passolo.com)
- Alchemy Catalyst (www.alchemysoftware.com)
- Microsoft Applocale (www.microsoft.com)
- RC Wintrans (www.schaudin.com)

BÖLÜM 3: ÇEVİRİ EĞİTİMİ VE YERELLEŞTİRME

3.1. Yerelleştirme Sektörünün Çeviri Eğitime Etkileri

“Günümüzde her zamankinden daha fazla insan çeviri eğitimi alıyor. Ancak sektörün en dinamik alanında çeviriden daha fazlasına ihtiyaç duyulmaktadır. Talepler artan bir şekilde çeviri teknolojilerinin profesyonel olarak kullanılması gerekiyor. Günümüzde çevirmenlerden çeviri hafızaları, terminoloji yönetimi bazen içerik yönetimi ve artan şekilde de yarı ya da tam otomatik çeviri programlarında profesyonel yetkinlik beklenmektedir. Aynı zamanda çeviri teknolojilerinin kullanımı doğru ya da yanlış bir şekilde teknolojinin gelişimiyle beraber tartışılmakta ve yeni çıkan terimlerle birlikte geleneksel şekilde çeviri eğitimi veren kurumlar mevcut müfredatın nasıl ve ne derecede değişmesi gerektiğini sorgulamaktadır” (Pym, 2006: 1).

Biz de bu çalışmamızda çeviri teknolojileri ve küreselleşme trendiyle artık vazgeçilmez bir konumda olan yerelleştirme sektörünün çeviri eğitimindeki yerinin ne olması gerektiğine değinerek mevcut durumu inceleyeceğiz. İncelememiz sonucunda yurtdışında çeviri eğitimi veren kurumların (bu kurumlardaki çeviri eğitime ilişkin detayları ilerleyen bölümlerde sunulacaktır) pek çokunda genel olarak çeviri teknolojileri uygulamaları yerini bulduğunu gözlemledik. Aynı zamanda bu konuda pek çok akademisyen makale ve çalışmalarında teknolojik gelişmelerden uzak bir çeviri eğitiminin mümkün olamayacağını ve ilgili çeviri eğitimi müfredatlarının çeviri teknolojilerini kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirterek bazı model önerilerinde de bulunmuşlardır (Pym, 1999, Somers 2003, Pym 2012, Folaron 2006, Mileto ve Muzii 2010, Samson, 2005).

Daha önceki bölümlerimizde geleneksel çevirinin yerelleştirmeden nasıl ayrıldına değinmiştik. Grunsvén (2002) de aradaki bu farklılıklardan yola çıkarak yerelleştirme sektöründe çalışan çevirmenlerin farklı yetkinliklere sahip olmaları gerektiğine değinmiştir. Grunsvén’ e göre yerelleştirme sektöründe çalışacak çevirmenin sahip olması gereken nitelikler şunlardır:

- Kaynak dil becerisi (ana dili seviyesinde)
- Hedef dile hâkimiyet
- yi derecede yazma yetene i
- stenilen alanda güncel terminoloji bilgisi
- Yerelle tirme süreçleri hakkında deneyim
- Yerelle tirme sürecinde kullanılacak araç ve programlara sahip olma
- Dilsel ve kültürel farklılıkların bilincinde olma.

Benzer ekilde MYK Ulusal Meslek Standardı Çevirmen Seviye 6 ‘da yerelle tirme tanımlanmı ve çevirmen profili olu turulurken belirlenen ‘‘görevler, i lemler ve ba arım ölçütlerine’’ yerelle tirme yapmak da eklenerek bu görevle ilgili ba arım ölçütleri u ekilde sıralanmı tır:

- Kaynak içeri i talep, içeri in özellikleri, alımlama ko ulları, kullanılan terimce ve alan dili ile yerel kullanıma uygun olarak varsa yazılım kodları ve de i kenleri dikkate alıp ilgili yazılımları kullanarak erek dile aktarır.
- Yazılım çevirisinin i lerlik ve görsellik açısından yeterlili ini test eder.
- Test edilen içeri in, çeviri açısından i lerlik ve görselli ine ili kin yeterlilik sorunlarını giderir.

Çevirmen adaylarının bahsedilen yetkinliklere sahip olabilmesi için bu do rultuda e itim görmeleri gerekmektedir. hayatına adım attıklarında kendilerinden beklentileri kar ılayabilmeleri için çeviri e itimi veren kurumların bu beklentilerin bilincinde olarak çevirmen adaylarını yeti tirmeleri gerekir. Bu açıdan çeviri teknolojilerinin çeviri e itiminin bir parçası olması gerekti i fikrini savunuyoruz. Bilimsel platformda çeviri alanında ‘‘paradigma de i imine yol açabilecek geli meler’’ (Pym 2010, Ho 2008, Austermühl 1999) tartı ılırken akademik çeviri e itiminin bu geli melerin gerisinde kalması dü ünülemez.

Çeviri e itiminde çeviri teknolojilerinin gereklili i savunan di er bir görü ise Altay ve Ate man’dan gelmektedir. Altay ve Ate man’ın ‘‘Ulusal Çeviri Politikasına Do ru’’ isimli

çalı malarında nasıl çevirmen yeti tirmek istiyoruz sorusuna verdikleri cevapta çevirmenlerden sahip olmalarını bekledikleri nitelikler arasında aşağıdakilere de yer verilmektedir (Altay ve Ate man, 2012: 3):

- Bilgisayar teknolojilerinden yararlanabilmeli,
- Çeviri araçlarından yararlanabilmeli,
- Yerelle tirme yapabilmeli,
- Yerel kullanıma uygun olarak ilgili yazılımları kullanarak aktarabilmeli.

Altay ve Ate man do rudan çeviri e itimine yansımadan söz etmeseler de çevirmenlerin sahip olması gereken nitelikler arasında saydıkları yetkinlikler dolaylı olarak çeviri e itiminin bu konulara da e ilmesi gerekti ine i aret etmektedir.

Öner ise (2012) Avrupa Birli i Çeviri Genel Direktörlü ü tarafından verilen bir çevirmen ilanı üzerinden giderek çevirmen yetilerinin neler olması gerekti ini tartı rken ana dili mükemmel düzeyde bilmek, AB dillerinden en az ikisine mükemmel düzeyde hâkim olmak, ekonomi, finans, hukuk, teknik vb. bir alanda uzman olmak, çevirmenlik yetisini geli tirmi olmak, iyi bir ara tırmacı olmak gibi özelliklerin yanı sıra çeviri teknolojilerini kullanabilmekten de söz etmektedir (Öner, 2012: 4-9).

Teknolojik geli melerle ku atılmı hayatımızda çevirmenlerden beklenen yetileri belirlemek ya da tespitini yapmak için Avrupa Birli i'ne kadar uzanmamıza da gerek olmadı ını çalı mamızın birinci bölümünde yer alan i ilanlarını inceleyerek görmek mümkündür. Aynı zamanda bu çalı mayı hazırlama a masında yaptı ımız ara tırmalar sonucu profesyonel hayatta giderek artan bir ekilde çeviri teknolojileri kullanımının çevirmenlerden talep edilmekte oldu unu gözlemlemi bulunmaktayız.

Öner (2012) sektörün beklentilerinin de i ti ini ve bu do rultuda da akademik e itimin de sektörün taleplerine cevap verebilmesi gerekti inin altını çizmi tir (Öner, 2012: 4-9). Aynı ekilde 2012 yılı Haziran ayından gerçeikle en Avrupa Birli i Bakanlı ı Çeviri Platformu'nda sektörün beklentileri ve çeviri e itiminin bu beklentileri kar ılayamaması

konusunda akademisyenler ve sektör temsilcileri arasında hararetli tartışmalar yaşanmıştır ancak bu tartışmalar tatmin edici bir sonuç ortaya koyamamıştır. Çeviri Platformu'nda akademisyenler tarafından belirtildiği üzere akademik çeviri eğitiminin amacı tamamen sektöre yönelik bir eğitim vermek değil öğrencilere bilimsel bir bakış açısı kazandırmak ve öğrencilere çeviri eğitimi kazandırılmasını sağlamaktır. Ancak öğrencilerin güncel gelişmelerden de geri kalmaması ve mezun olduktan sonra çeviri sektörüne uyum sağlaması açısından sektörel gelişmelerin ve teknoloji uygulamalarının da çeviri eğitimine dâhil edilmesi gerektiğine inanıyoruz ve çalışmamızın da çıkış noktası olacaktır.

Mileto ve Muzii öğrencilerin çeviri mezunu öğrencilerinden belirli beklentileri olduğunu ve öğrencilerin eğitim ortamında bulunma ve eğitim hayatında gerekecek yeteneklerin edindirilmesi konusunda üniversitelerin yetersiz kaldığını fark ettiklerini belirtmektedir. Mileto ve Muzii'ye göre yeni mezun öğrencilerin eğitim ortamında ortaya çıkan en önemli engeller; bu öğrencilerin uzmanlık alanlarında çeviri yapmaya yeterince hazırlıklı olmaması, terminoloji yönetimi ve bilgi teknolojileri konusunda yetersiz kalmaları, kültür konusunda yeterince eğitilmemeleri, çeviri pratiğinden yoksun olmalarının yanı sıra kendilerini organize edememeleri, takım çalışması konusunda başarısızlık ve eğitim hayatındaki sosyal ilişkileri etkin şekilde yönetememeleridir. Bu nedenle öğrencilerin sektör hakkında bilgi sahibi olmalarını, çalışma ortamını, takım çalışması yapabilmeleri ve verilen görevi zamanında bitirebilmenin ne demek olduğunu anlamaları ve değerlendirilmeli aynı zamanda eğitim teknik yönlerini ve geliştirilmesi gereken yetenekleri belirleyebilmeleri gerektiğini vurgulamışlardır (Mileto ve Muzii, 2010: 6).

Çevirmen adaylarının bu engelleri aşabilmesi ve öğrenciler ile sektörün taleplerini karşılayabilmesi de aldıkları eğitimle mümkün olabilecektir.

Samson'un da belirttiği üzere yerelle tırme sektörü dünya çapında çevirinin en hızlı gelişen alanlarından biri ve özellikle yazılım yerelle tırmesi alanında ticari açıdan büyük önem taşımaktadır. Yerelle tırme sektörü her geçen gün daha da büyümekte ve bu trendi de uzun süre koruyacağına benzenmektedir. Çeviri eğitimi veren kurumların da bu gelişmeleri

görmezden gelmeleri mümkün gözükmemektedir. Çeviri e itimi almı ö rencilerin yerelle tirme uygulamaları alanında bilgisizli i ve deneyimsizli i onların hem sektöre giri inde bocalamalarına sebep olacak belki de bu alandaki i fırsatlarını kaçırmalarına neden olacaktır (Samson, 2005: 101).

Bu açıdan akademik çeviri e itimi veren kurumların yerelle tirme alanında olu an farklı profildeki çevirmen ihtiyacına cevap verecek elemanları yeti tirmeye ba laması gereklidir. Elbette ki ö rencilerim tam olarak piyasanın gerekliliklerine ve ihtiyaçlarına göre hazırlanması mümkün de il çünkü sektör sürekli de i im gösteren bir trend izlemekte. Ancak akademik kurumların ö renme çıktılarındaki hedefleri arasında ö rencilerin yerelle tirme ve çeviri teknolojileri konusunda bilgi ve deneyim sahibi edilmeleri de yer almalıdır. Ö rencilere çeviri teknolojilerinin tümünü etkin ekilde kullandırabilmek hem e itim hedefi olarak çeviri e itimi veren kurumlar açısından büyük bir yük olmakla birlikte bunun kurumlar için getirdi i maddi sorumluluklar da vardır. Üniversitelerin böyle bir maddi yükün altından kalkması beklenemez ancak ö rencilere çeviri teknolojilerinin i leyi i konusunda verilecek e itimle ve belli ba lı programların tanıtılmasıyla ö rencilerin bu konuda bilinçlenmesi hedeflenebilir.

Ö rencilerin çeviri teknolojilerini kullanabilmesinin ön ko ulu da çeviri e itimi alan ö rencilerin bilgisayar okuryazarlı na sahip olmalarıdır. Bilgisayar kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan bir ö renciden karma ık yazılım uygulamalarını kullanmasını beklemek yanlı olur. Ö rencilerin genel bilgisayar okuryazarlı ı açısından sahip olması gereken nitelikleri Samson u ekilde sıralamı tır:

- bilgisayar bili enlerine ili kin ve genel bakım gerekliliklerine ili kin bilgi sahibi olma,
- donanım ve program yükleyebilme,
- i letim sistemi ara yüzünün ki iselle tirilebilmesi ve tercihlerin kurulması,
- dosya yönetimi, dosya formatları ve güvenlik,
- temel Word kullanım yetenekleri,

- internette gezinme ve e posta kullanımı da dâhil olmak üzere temel internet yetenekleri.

Samson'a göre öğrenciler ancak bu yetenekleri edindikten sonra daha gelişmiş düzeyde teknolojik uygulamaları kullanabilir (Samson, 2005: 102).

Sadece yerelle tirme sektörü açısından değil genel anlamda gözlem yapıldığında günümüzde teknolojik imkânları kullanmadan çeviri yapılmadığını söylemek mümkündür. Bu nedenle temel bilgisayar kullanımı ve Samson'un da sözünü ettiği becerilere sahip olmak öğrencilerin çeviri işlerini en doğru şekilde ve zamanında tamamlamasına yardımcı olacaktır. Ayrıca mü terilerle iletişim ve dosya paylaşımının tamamen sanal ortama taşınması güncel uygulamalara uzak kalmalarını engelleyecektir.

Pym (2012) makine çevirisi çağında bu anda çevirmen olarak adlandırılan kişilerin yakın zamanda düzeltmen olarak görev yapacakları iddiasından yola çıkarak çeviri eğitim programlarının da bu gelişmelere ayak uydurması gerektiğini ve bu bağlamda çeviri yetilerinin de geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Çeviri programlarında müfredatın geliştirilmesi gerektiği ve çeviri adaylarına çeviri teknolojileri konusunda yeterlilik kazandırılması gerektiği bu çalışmanın da savları arasındadır. Ancak çevirmenin meslek profilinin Pym'in iddia ettiği şekilde geliştirilebileceğini en azından yakın zaman için öngörmemekteyiz. Bunun yanı sıra makine çevirisi alanındaki ilerlemelerin insan çevirisi yerine geçebilecek bir konumda olmadığını da bazı çalışmalarda ele alınmakta ve savunulmaktadır (Gouadec, 2007, Craciunescu ve diğerleri 2004, Wills, 1999).

Üniversite eğitiminin öğrencileri uygulama konusunda her koşulda hazırlamasının mümkün olmadığını bilincinde olarak uygulama konusundaki eksikliklerinin giderilmesi adına çeviri eğitim müfredatında çeviri teknolojileri eğitimi veren kurumların yerelle tirme sektöründe faal olarak çalışan çeviri işletmeleriyle öğrencilerin staj yapmaları konusunda iletişim kurmalarını öneriyoruz. Çeviri işletmelerinde yapılacak bu staj sadece çeviri teknolojileri dersini alan öğrenciler için değil elbette bu dersleri alamayan öğrenciler için de geçerli olmalıdır. En azından ilgili bölümler öğrencilere bu fırsatı sağlayarak alanda

çalı mak konusunda talebi olan ö rencilerin sektöre hazırlanmasına bu ekilde yardımcı olabilirler.

3.2. Yurt Dı nda Çeviri E itimi Veren Bölümlerde Çeviri Teknolojileri E itimi

Bu bölümde yurt dı nda çeviri e itimi veren kurumlarda çeviri teknolojilerinin müfredatı nasıl etkiledi ine ve yerelle tirme sektörü bile enleri ile teknolojik geli melerin çeviri e itimine nasıl yansıdı na de inmek amacıyla bazı çeviri programları ele alınacaktır.

Dublin City Üniversitesi Uygulamalı Dil ve Kültürlerarası Çalı malar Fakültesi bünyesinde Çeviri Teknolojisi yüksek lisans programı yer almaktadır. Bu programla hedeflenen çeviri sektörünün ihtiyacı olan teknolojik bilgi ve yeteneklere sahip ki ileri yeti tirmektedir. Program kapsamında verilen temel modül e itimleri; Çeviri Teorisi, Ara tırma Yöntemleri, Çeviri Teknolojisi, Bilgisayarlı Terminoloji, Yerelle tirme, Görsel- itsel Çeviri ve Bilgisayar Programlamaya Giri 'tir.

Köln Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Çeviri ve Çok Dilli leti im Enstitüsü'nde (Institut für Translation und Mehrsprachige Kommukation) Terminoloji ve Dil Teknolojileri yüksek lisans programı yer almaktadır. Çeviri Teknolojileri, Terminoloji Yönetimi, DTP ve Elektronik Publishing, Teknik Dokümantasyon ve Teknik Metin Yazarlı 1, Çeviri Projeleri Yönetimi dersleri verilmektedir. Bu programla ö rencilerin ba ımsız ve prati e en yakın ekilde çeviri uygulamalarına hâkim olmaları amaçlanmaktadır. Aynı zamanda bu üniversitenin lisans bölümlerinde de Çeviri Teknolojileri (Teori ve Uygulama, Terminoloji, Masaüstü Yayıncılık ve Teknik Metin Yazarlı 1, Çeviri Projeleri yönetimi dersleri verilmektedir.

Monterey Uluslararası Çalı malar Enstitüsü Çeviri ve Yerelle tirme Yönetimi alanında yüksek lisans e itimi vermektedir. Bu program kapsamında çeviri hafızaları, makine çevirisi, terminoloji yönetimi, web sitesi yerelle tirme, standartla tırma sürecine ili kin e itim verilmektedir. Program sürecinde e itimi verilen çeviri araçları arasında; Across

Language Server, Google Translate, Google Translator Toolkit, Lingotek Collaborative Translation Platform, SDL MultiTerm, SDL WorldServer, SDL Trados Workbench ve Systran yer almaktadır. Çeviri ve Yerelle tirme Yönetimi programıyla hedeflenen çeviri sektöründe artık vazgeçilmez bir yere sahip olan yerelle tirme sektöründe hizmet edecek kalifiye elemanlar yeti tirmektir.

Yerelle tirme Ara tırma Merkezi (Localisation Research Centre) 1995'te Dublin Üniversitesi'nde (University College Dublin) kurulmu ve 1999 Limerick Üniversitesi bünyesinde çalı malarına devam etmi tir. Yerelle tirme Ara tırma Merkezi (LRC) hem ulusal hem de uluslararası alanda ara tırmacılar, ö renciler, medya, devlet kurumları ve Avrupa Komisyonu ile ortak çalı malar yürütmektedir. LRC'nin çalı maları arasında yerelle tirme araçlarının ara tırılması, geli tirilmesi ve de erlendirilmesi, Yerelle tirme Araçları Kütüphanesi'nin olu turulması, danı manlık hizmetleri, e itim hizmetleri ve düzenli olarak yerelle tirme alanında konuları inceleyen bir derginin çıkarılması bulunmaktadır.

Londra Imperial Koleji Profesyonel Geli im için Sürekli E itim Merkezi'nde Çeviri Teknolojileri adında çevrimiçi program sunulmaktadır. 11 haftalık e itim kapsamında yerelle tirmenin temel kavramlarına giri , kaynak dosyaların yerelle tirilmesi, çevrimiçi yardım dosyalarının yerelle tirilmesi, grafik ve ekran görüntülerinin yerelle tirilmesi ve bilgisayar oyunlarının yerelle tirilmesi konularına de inilmektedir. Bu program yerelle tirme sektörüne ilgi duyanlar ve kendilerini bu alanda geli tirmek isteyenler için tasarlanmı ve ki ileri profesyonel hayata hazırlama dü üncesiyle hayata geçirilmi tir.

Çin Hong Kong Üniversitesi Çeviribilim Bölümünde Bilgisayar Destekli Çeviri Teknolojileri yüksek lisans programı ö rencilere sunulmaktadır. Bu program 2002 yılında çeviri sektöründe teknolojiyle birlikte geli en de i iklikler göz önünde bulundurularak olu turulmu tur. Program; Terminoloji Yönetimi, Redaksiyon Yetenekleri, Bilim ve Teknoloji Çevirisi, Bilgisayar Destekli Çeviri Teknolojilerine Giri dersleri yanında

Çeviribilim alanına ilişkin teorik ve uzmanlık alan çevirisi derslerini de içeren geniş bir program sunmaktadır.

Bu çalışmanın sınırları gereği örnek olarak birkaç çeviri bölümünün kullanılması uygun görülmüştür. İlgili bölümler dışında pek çok çeviri eğitimi veren üniversite hem yüksek lisans programları hem de lisans eğitimi programları dâhilinde çeviri teknolojileri eğitimi müfredatına almışlardır. Görüldüğü üzere küresel çapta çeviri sektöründe ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelere çeviri eğitimi veren kurumlar kayıtsız kalmamıştır ve müfredatlar günümüz ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir (Programlara ilişkin verilere ilgili kurumların internet sitelerinden ulaşılmıştır).

3.3. Türkiye’de Çeviri Eğitimi Veren Bölümlerde Çeviri Teknolojileri Eğitimi

Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye’de çeviri eğitimi veren üniversitelerin programlarına göz atarak çeviri teknolojilerinin ve yerelleştirme uygulamalarının eğitimin bir parçası olup olmadığını göz atacağız. Bu açıdan sadece programlarında ilgili çalışmalara yer veren bazı üniversitelerin programları ele alınacaktır.

Yeditepe Üniversitesi Çeviribilim Bölümü’nde çeviri sektörü ile bağlantıyı sağlayan dersler başlı başına bölüm seçmelileri olarak tasarlanmış olan *Yerelleştirme (Lokalizasyon / Bilgisayar Destekli Teknik Çeviri)* dersi verilmektedir. Bu derste öğrencilerin çevirinin farklı uygulama alanlarında deneyim kazanması ve sektörle tanışma fırsatı yakalaması hedeflenmektedir. Bu derste laboratuvar artlarında "translation", "localization", "internationalization" ve "globalization" kavramları, öğrencilere tanıtılmakta ve bu kavramlar çerçevesinde Trados, SDL Studio, GGL, SDLX, MemoQ gibi araçlarla öğrencilerin örnek dosyalar üzerinde analiz, kalite kontrol ve clean up süreçlerini yaparak çeviri yapmaları sağlanmaktadır. Ders sonunda her öğrencinin RTF, HTML, XML dosyaları üzerinde CAT araçlarını kullanarak çeviri yapabilecek düzeye erişmesi amaçlanmaktadır.

Bo aziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde Çevirmenler için Bili im Teknolojisi dersi verilmektedir. Bu derste güncel bili im teknolojisi ve ça da ileti ime etkilerinin gözden geçirilmesi hedeflenmektedir. Bili im teknolojisiyle ilgili çe itli kavramlar (Internet, www, e-posta, Telnet, FTP, yardımcı metin, tarama araçları, ana sayfa, URL, vb.) ve çevirmenin bilgiye eri im amacıyla bilgisayar teknolojisini kullanmasına ili kin bilgiler verilmekte aynı zamanda yazılım yerelle tirme uygulamaları (çe itli yazılım çevirileri, sözlük olu turma yazılımları, uluslararası alandaki yazılım yerelle tirme uygulamaları) tanıtılmaktadır.

Bilkent Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde Çevirmenler için Teknoloji dersinde ö rencilerin çeviri teknolojileri ve çevirmenler tarafından sektörde kullanılan bilgisayar destekli çeviri araçlarıyla tanı ması hedeflenmektedir. Aynı zamanda çevrimiçi materyallerin kullanımı, proje yönetimi ve terminoloji olu turma teknikleri de ders içerikleri arasındadır.

Hacettepe Üniversitesi Mütercim Tercümanlık programı altında Yerelle tirme dersi vardır. Aynı ekilde stanbul Üniversitesi Çeviribilim bölümünde Çeviride Bilgi Teknolojileri dersi verilmektedir. Fakat bu derslerin içeriklerine ve ö renme çıktıklarına ula ılamamı tır.

Okan Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı'nda Çeviride Bilgi Teknolojileri dersi verilmektedir Bu dersin amacı bilgi teknolojileri kavramından hareketle günümüzde ara tırmada kullanılabilecek en önemli araçlardan biri olan bilgisayarın ve buna ba lı olarak nternet'in çeviri alanındaki kullanım olanaklarının ö rencilere tanıtılması ve çe itli araç ve kaynakların bilgisayar ortamında nasıl kullanılabilece inin örneklenmesi olarak belirlenmi tir. Çeviride ve ara tırmada en ekonomik yollardan biri olan bilgisayarın ve nternet'in aynı zamanda çevirmenin i ini yapabilmesi için gereken donanımın bir parçası olmak üzere nasıl de erlendirilmesi gerekti i, kullanımındaki avantajların yanı sıra dikkat edilmesi gereken noktaların neler oldu u üzerinde durulmakta ve bilgisayar çevirisi (otomatik çeviri programları) çevirmenlik mesle ini ilgilendirdi i yönleriyle ele alınmaktadır.

Sakarya Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde Bilgisayar Destekli (Trados) Çevirisi dersi verilmektedir. Bu ders ile hedeflenen Bilgisayar Teknolojisinin Çeviribilim ile olan ili kisi, farklı çeviri programlar tanıtılarak anlatılması ve bilgisayar destekli çeviri programları çerçevesinde Trados programının tanıtılarak kullanımının ö retilmesidir.

Yıldız Teknik Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde Teknik Metin Yazarlı 1 ve Terimbilim dersleri verilmektedir. Teknik Metin Yazarlı 1 dersinin amacı teknik metin türleri ve metin olu turma a amalarını ö rencilere uygulamalı olarak açıklamak, pratik i ya amına yönelik olarak vermek ekinde belirlenmi tir. Terimbilim dersi ile ö rencilere çeviri için terimciler hazırlamayı ö retmek hedeflenmektedir.

Do u Üniversitesi Çeviri ve Çeviri Teknolojileri Yüksek Lisans programı çeviri ve dil hizmetleri sektörünün günümüz ve gelecekteki gereksinimleri do rultusunda bu alanda uzman ve ara tırmacı yeti tirmek üzere tasarlanmı tır. Bu programın hedefleri arasında, ö rencilere çeviri ve çeviri teknolojilerinin genel kuramsal ve uygulamalı alanları ile hukuk, Avrupa Birli i metinleri, bilgi teknolojileri, çeviri yayıncılı 1, gibi özel alanlarda donanım kazandırmak, dil hizmetleri sektöründe çevirmen, yerelle tirme, dil, terminoloji ve kültür uzmanı olarak çalı abilmeleri ve/veya çeviri ve dil teknolojileri alanında özgün ara tırma yapabilmeleri için gerekli dilsel, kültürel, teknolojik edinç, bilgi ve beceriler ile ara tırma yetisi kazandırmak, Türkçenin teknolojik araçlarda, özellikle de makine çevirisi alanında etkin bir dil olarak kullanılmasına katkıda bulunmak vardır. Program kapsamında; Teknik Metin Yazarlı 1, Uygulamaları Çeviri Teknolojileri, Terimce Yönetimi, Düzeltmenlik ve Son Okuma, Çeviri Belle i Araçları, Yerelle tirme Proje Yönetimi, Makine Çevirisi vardır ve aynı zamanda Çeviribilim alanına ili kin teorik dersler verilmektedir.

Kırıkkale Üniversitesi Mütercim Tercümanlık bölümünde Bilgisayar Destekli Çeviri dersi verilmektedir. Bu dersin amacı çeviride kullanılan farklı çeviri programlarının gösterilmesi ve uygulanması, terim dosyalarının olu turulmasıyla ilgili programların ö retilmesi ve geli tirilmesi ve bilgisayar destekli çeviri yöntemlerinin ö retilmesi, bununla ilgili uygulamaların yapılması ve kar ıla ılan sorunların tartı lması olarak belirlenmi tir.

Beykent Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde Düzeltmenlik ve Son Okuma, Çeviri Teknolojileri ve Çeviride Proje Yönetimi dersleri verilmektedir. Bu derslerin kısa içerikleri sırasıyla şöyledir. Düzeltmenlik ve son okuma dersinde profesyonel düzeltmenlik, düzeltmenlik ve son okuma araçlarının uygulamalı kullanımı öğretilmektedir. Çeviri Teknolojileri dersi çeviri teknolojilerine ve bilgisayar destekli çeviri (BDC/CAT)) araçlarının kullanımına giriş niteliğinde bir ders olmakla birlikte bu derste çeviri bellek araçları ve çeviride kalite güvencesi konularına vurgu yapılmaktadır. Çeviride proje yönetiminin temel kavramlarına giriş niteliğinde olan Çeviride Proje Yönetimi dersinde çeviri projelerinin amaçları ayrıntılı olarak incelenir ve öğrencilerim hem bireysel hem de gruplar halinde uygulama yapmaları sağlanır.

İstanbul Arel Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde Çeviri Teknolojileri dersi verilmektedir. Bu ders, çeviri teknolojileri [bilgisayar destekli çeviri (BDC) araçları, kalite güvencesi, çeviri bellek ve proje yönetimi araçları] ve bu araçların küresel çeviri/dil hizmetleri sektöründe nasıl kullanıldıkları konularına ilişkin bilgiler içermektedir.

Sizir Ekonomi Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bilgisayar Destekli Çeviri Çalışmaları ile Bilgisayar Destekli Çeviri ve Yerelleştirme dersleri mevcuttur. Bilgisayar Destekli Çeviri Çalışmaları dersiyle öğrencilerin dünyasında ilerlerini kolaylaştıracak kaynaklar ve araçları daha etkin bir biçimde kullanmalarını hedeflenmektedir. Aynı zamanda laboratuvarında kuramsal bilgiyi uygulamaya dökmeye amaçlı etkinlikler yapılmaktadır. Bilgisayar Destekli Çeviri ve Yerelleştirme dersinde çeviri etkinliği ve çeviri araçlarının hâlihazırda kullanılan teknolojileri ele alınmaktadır. Bu derste gerekli teknolojilerle donatılmış laboratuvarında kuramsal bilgiler çerçevesinde uygulamalar yapılması hedeflenmektedir.

Türkiye'de Mütercim Tercümanlık ya da Çeviribilim adı altında çeviri eğitimi veren üniversitelerin programları incelendiğinde pek çok üniversitenin yerelleştirme, çeviri teknolojileri ya da bunlara ilişkin konularda ders programlarında en az bir tane ders koyduğunu görülmüştür. Bu dersler çoğunlukla seçmeli dersler olmak üzere 4 krediyi geçmemektedirler. Yerelleştirme süreçlerinin kapsamlı ve karmaşık yapısı ile çeviri teknolojilerinin çeşitliliği nedeniyle haftada 2 ya da 4 saatlik bir dersin hem

kuramsal alt yapıyı tanıtmak hem de çeviri teknoloji uygulamalarının kullanımının ö retilmesi açısından yeterli olmadığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda ilgili derslerin seçmeli kategorisinden çıkıp zorunlu dersler olması da öğrencilerin eğitimini açısından önem arz etmektedir. Yeti tirilen çevirmen adaylarının ileride hangi sektörde yer alabileceğini kestirmek mümkün olmadığını tüm öğrencilerin ilgili eğitimleri alması gerektiğini düşünürüz. Bununla birlikte bu derslerin çalışmamızın ikinci bölümünde yer alan yerelleştirme süreçlerini de kapsayacak şekilde geliştirilmesinin ve uygulama yanında kuramsal bilginin de dersler boyunca öğ retilmesi gerektiğine inanıyoruz (Programlara ilişkin verilere ilgili bölümlerin internet sitelerinden ulaşılabilir).

3.4. LETRAC (Language Engineering for Translator Curricula) Projesi

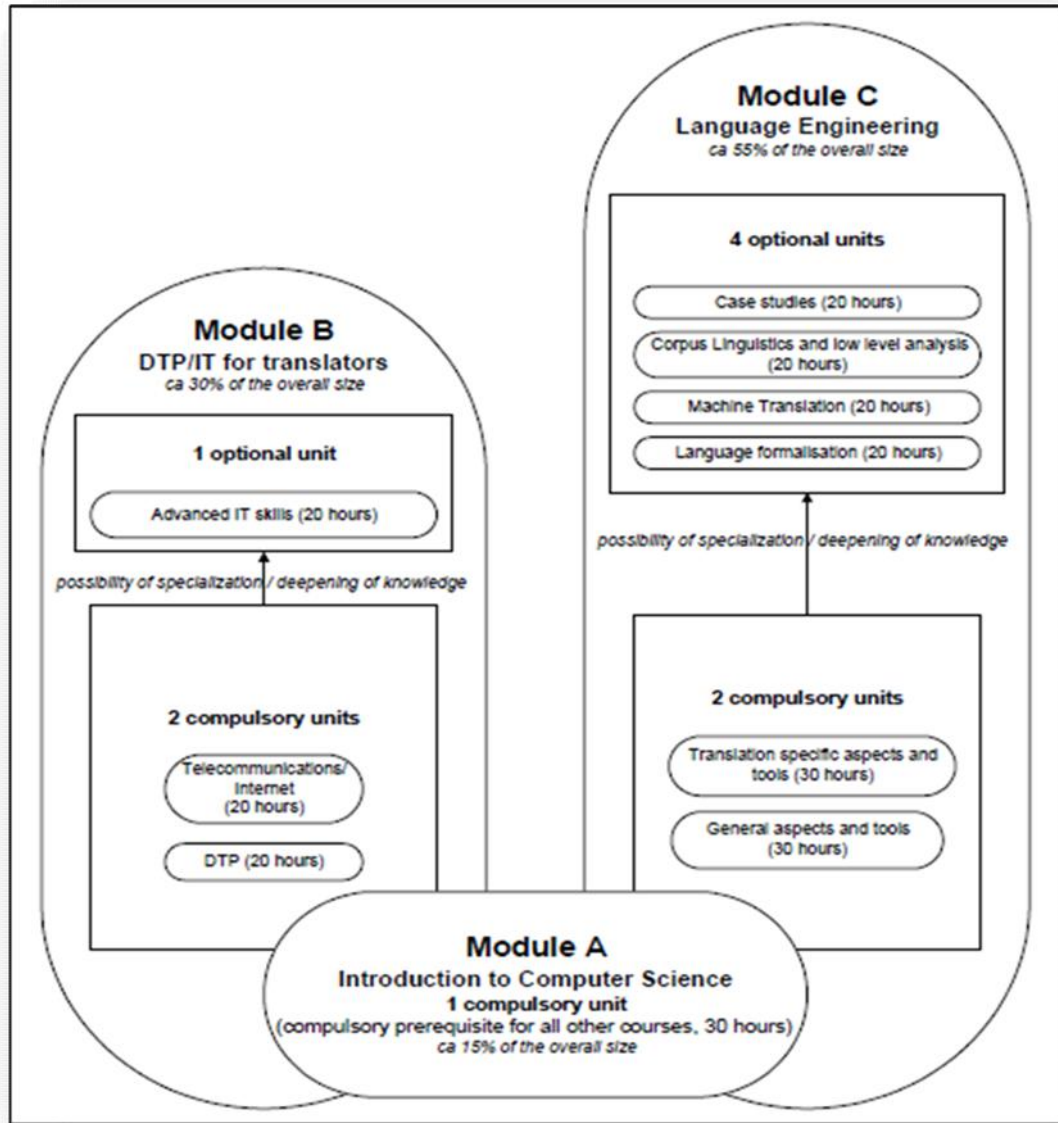
LETRAC (Çeviri Eğitimi Müfredatı için Dil Mühendisliği) projesi üniversitelerde verilen çeviri eğitimi ve profesyonel hayatın gereksinimleri arasında boşlukları gidermek için tasarlanmıştır. Endüstriyel şirketler çeviri de dâhil olmak üzere dokümantasyon üretimi için karmaşık yazılımlar ve araçlar kullanmaktadır. Tek dilli ya da çok dilli tüm metinlerin üretimi bilgisayarlı ortamda gerçekleştirilmektedir. Profesyonel yaşamındaki bu değişikliklerin çevirmen ve teknik yazarlık eğitimine yansımalarıdır. Bu nedenle de bilgi teknolojileri ve dil mühendisliği alanında kalifiye eleman eksikliğinin tamamlanması adına bu eksiklikleri giderecek şekilde bir eğitim modeli tasarlanması öngörülmüştür.

LETRAC'ın başlıca hedefleri şunlardır:

- piyasanın gereksinimlerini belirlemek
- üniversitelerin gelişmelere nasıl tepki verdiklerini gözlemlemek
- algılanan ihtiyaçlara uygun model müfredat belirlemek
- uygulamanın gerçekleştirilebilirliği ve fizibilitesini tespit etmek
- LETRAC'ın fikir ve hedeflerini tanıtmak ve yaygınlaştırmak

LETRAC hem çevirmen e itimi alanında uygun bir dil mühendisli i müfredatı olu turması seviyesinde hem de dil mühendisli i teknolojileri konusunda farkındalık yaratmak seviyesinde sonuçlar elde etmeyi hedeflemi tir. Avrupa Birli i bünyesinde gerçekleştirilen bu çalı ma sonucunda Avrupa endüstrisinin ihtiyaç duydu u yeteneklere ve gerekli dil teknolojilerini kullanma becerilerine sahip çevirmen talebini karşılayabilecek duruma gelmesi hedeflenmi tir. Bu projeye hem aday çevirmenlerin piyasada daha kolay i bulması hem de üniversitelerin e itim kalitesinin artması hedeflenmi tir.

Proje Ocak 1998 ve Mart 1999 yılları Avrupa Birli i deste iyle üniversiteler, sektör ve çeviri derneklerinin ortak çalı masıyla gerçekleştirilmi tir.

Tablo 8: LETRAC Projesi E-itim Modeli

Modül A: Bilgisayar Bilimine Giri :

1 Zorunlu Ünite (diğer dersler için önkoşullu dersleri olmak üzere toplamda 30 saat, bu modül tüm e-itim modelinin %15'ini oluşturmaktadır)

Modül B: Çevirmenler için Masaüstü Yayıncılık / Bilgi Teknolojileri:

(1 Seçmeli Ünite leri Bilgi Teknolojileri (20 saat) ve 2 Zorunlu Ünite Masaüstü Yayıncılık 20 Saat ve Telekomünikasyon/ nternet 20 Saat)

Modül C: Dil Mühendisli i:

(4 Seçmeli Ünite Örnek Çalı malar 20 Saat, Bütünce Dilbilimi ve Dü ük Seyiye Analiz 20 saat, Makine Çevirisi 20 saat, Dil Biçimlendirme 20 saat) 2 Zorunlu Ünite Genel Yönler ve Araçlar 30 Saat, Çeviriye Özgü Yönler ve Araçlar 30 Saat)

Bu çalı ma kapsamında LETRAC e itim modeline de inmemizin temel sebebi, LETRAC projesi bünyesinde yapılan çalı maların çeviri sektörü ve çeviri e itimindeki eksiklikleri ortaya koyma hedefinin kendi çalı mamızın ortaya çıkmasına önayak olan temellerle uyu uyor olmasıdır. Avrupa Birli i deste iyle gerçekleştirilen bu çalı ma sonucunda çeviri teknolojileri, dil mühendisli i araçları ve makine çevirisinin çeviri e itimine entegre edilmesi gere i ortaya konmu ve bu amaca ula mada yardımcı olacak bir e itim modeli geli tirilmi tir. Avrupa Birli i'nde yer alan ülkelerdeki çeviri bölümlerini inceledi imizde LETRAC'ın proje sonuçlarına uygun olarak üniversitelerde müfredat de i ikli ine gidildi i görmekteyiz (bu çalı maya ili kin veriler www.iai-sb.de internet sitesinden ve proje sonuç raporundan elde edilmi tir).

SONUÇ

Günümüzde birçok alana etki etmiş olan ve bu bağlamda hayatımıza önemli değişimler getirmiş olan küreselleşmenin çeviri alanına etkisi de çeviri pratiğinde köklü değişimlere yol açacak boyutlarda olmuştur. Bilgi çağının gereklilikleri dolayısıyla bilgi artık tek bir ulusun tekelinde olmaktan çıkıp uluslararası boyutta önem kazanmış, bireylerin ve toplumların bilgiye katkısı sadece tüketim anlamında değil üretim anlamında da artmıştır. Bilginin uluslararası dolaşımının hız kazanması çeviri hizmetlerine olan ihtiyacın da körüklenmesinde önemli rol oynamıştır. Bazı bilimsel bakımlara göre İngilizce lingua franca olarak kabul görse de dünyada yaklaşık 6000 dil konuşulmaktadır ve İngilizcenin ya da herhangi bir başka dilin yakın zaman içinde tüm dünya toplumları tarafından konuşulması ya da kabul görmesi mümkün görünmemektedir. Bu açıdan bilgi çağı toplumunun ihtiyaçları doğrultusunda çeviri ihtiyacı gün geçtikçe artmaktadır.

Ancak küreselleşme etkisi yalnızca çeviri hacmiyle sınırlı kalmamıştır. Küreselleşmenin ülkeler arasında sınırları kaldırmasıyla ticaret, üretim ve tüketim açısından yeni uygulamalar doğmuştur. Küresel pazar dünyanın dört bir yanından üreticilerin ilgisini çekmekte ve pek çok üretici gelirinin büyük bir kısmını uluslararası satışlardan elde etmektedir. Ülkelerin yasal gereksinimleri ve tüketicilerin kullandıkları ürün konusunda bilinçlenmesi ve her geçen gün daha fazla talepte bulunması üreticilerin çeviri yoluyla nihai kullanıcılara ulaşmasını zorunlu kılmıştır. Çalınmamızın temelini oluşturan yazılım ürünlerinin de bu anlamda küresel pazarda büyük bir tüketici topluluğuna ulaşması bu alanda yapılan çeviri uygulamalarında farklı yöntemlerin benimsenmesi gerekliliğini doğurmuştur. Böylece yerelleştirme uygulamaları çeviri sektöründe hızla yerini bulmuştur. Çeviri hacminin artması, ürünlerin sürekli güncellenmesinden ötürü sürümlerde değişiklikler yapmak gereksinimi, dünyanın her yerinde aynı anda piyasaya çıkma gerekliliği, terminoloji tutarlılığı, zaman kısıtlamalarının artması çeviride bilgisayar destekli araçların kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bilgisayar destekli çeviri uygulamalarının çeviri sektöründe sıklıkla kullanılır hale gelmesi çeviri mesleğinin ve çevirmen profilinin de değişmesine yol açmış gözlenmiştir.

Bir zamanlar çevirmenin çalı ma ortamını kâ it, kalem ve sözlükler olu tururken artık bilgisayarsız bir çalı ma ortamı dü ünülememektedir. Bilgisayar destekli çeviri teknolojilerini kullanmasa dahi sözcük i lemciler, çevrimiçi sözlükler, terminoloji bankaları, arama motoru kullanımı, internet, elektronik posta uygulamaları çevirmenin günlük i hayatının önemli parçası haline gelmi tir. Dolayısıyla da i verenler çevirmenlerden bu uygulamalara hâkim olmalarını talep etmekte ve bilgi teknolojilerinin geli imiyle çevirmenlerin de hâkim olması gereken uygulamalar artmaktadır.

Çeviri sektöründeki de i imlere yerelle tirme penceresinden bakacak olursak bilimsel anlamda ve akademik e itim anlamında Türkiye’de çalı malar yava ilerlese de çeviri sektörü yerelle tirme konusunda hızlı adımlarla ilerlemektedir. Sadece yerelle tirme hizmetleri sunan çeviri i letmelerinin yanı sıra yerelle tirmeyi sundukları hizmetlerin arasında katan çeviri i letmelerinin sayısı gittikçe artmakta ve bu alanda kalifiye eleman açığı ortaya çıkmaktadır.

Yerelle tirme süreçlerini inceledi imizde her bir sürecin farklı uzmanlık bilgisi gerekti i gözlenmektedir dolayısıyla yerelle tirme sektöründe çalıacak ki ilerin de bu anlamda yeterince bilgi sahibi olmaları gereklidir. Akademik çalı malarda veyahut ilgili projelerde yer alan veriler incelendi inde çevirmenin sahip olması gereken yetilerin çeviri sektöründe yanan geli melerle birlikte de i ti i gözlenmi tir. Bir zamanlar anadil dı nda bir yabancı dil bilgisi yeterli görülürken çeviribilim alanında yapılan çalı malar do rultusunda bu yetiler geni letilmi ve daha kapsamlı hale getirilmi tir. Ancak günümüzde bunlar da yeterli olmamakla birlikte çevirmenlerden bilgisayar kullanımı konusunda ileri derecede bilgiye sahip olmaları, proje yönetimi ve takım çalı ması konusunda deneyimli olmaları ve bilgisayar destekli çeviri araçlarını kullanabilmeleri beklenmektedir. Bu ba lamda çeviri e itimi de bu de i imlerden payını almı tır. Yapılan çalı malar göstermektedir ki çeviri e itimi veren kurumlar aday çevirmenleri profesyonel hayatın gereklilikleri için yeterince donanımlı hazırlayamamaktadırlar ve sektördeki geli meleri geriden takip etmektedirler. Bu nedenle çeviri e itimi veren kurumların müfredat açısından yapabilecekleri de i iklikleri ele alan ve e itim modeli ile kullanılabilir materyal anlamında e itim

kurumlarına örnek olabilecek çalı malar olu turulmu tur. Bu geli meler göstermektedir ki çeviri e itimi yava ve kararlı adımlarla ça ın gerekliliklerine uyum sa lamaktadır. Çalı mamız kapsamında inceledi imiz hem yurt içi hem yurt dı ı üniversiteleri ele aldı ımızda Türkiye'nin bu açıdan yurt dı ındaki örneklerin gerisinde kaldı ını görmekteyiz. Yerelle tirmenin sektörel geli im olarak da yurt dı ında ortaya çıkan bir uygulama olmasından dolayı Türkiye'deki üniversitelerin bu uygulamalara ayak uydurmasının kıyasla daha yava oldu unu söylenebilir. Aynı zamanda maddi kaynakların yetersizli i, bürokratik engeller ve bu alanda e itim verecek kalifiye ö retim elemanı eksikli i ülkemizde çeviri teknolojileri e itiminin henüz müfredata tam olarak entegre edilemeyi inin sebepleri arasında oldu unu dü ünmekteyiz.

Bu çalı maya konu olan olgular Türkiye'de çeviribilim alanında yapılan akademik çalı malarda yurt dı ında yapılan çalı malara nazaran yeterince yer bulamamı tır. Bu çalı manın ortaya çıkarılmasını hazırlayan ko ullardan en önemlisi olarak da bilimsel alandaki bu eksiklikten bahsedebiliriz. Bu iddiayı gerekçelendirmek gerekirse de çalı mamız boyunca kaynak olarak kullandı ımız kitapların ve akademik yayınların ço unlukla Türkçe dı ındaki dillerde olmasını gösterebiliriz. Bu nedenle bu çalı ma yerelle tirme, çeviri teknolojileri ve küreselle meyle ba gösteren olguların çeviri e itimine etkileri açısından ayrıntılı olmamakla birlikte benzer alandaki bilimsel çalı malarda yön verici olarak kullanılabilir bir kaynak olmayı hedeflemektedir.

Bu çalı ma sürecince kar ıla ılan di er bir önemli sorun da Türkçe dilinde alanla ilgili terminolojik eksikli in söz konusu olmasıdır. Bu durumun sebebi de bu alanda Türkçe dilinde ba vuru kayna ı olarak kullanılabilir çalı maların yetersizli i olarak görülmektedir.

Bu çalı ma küreselle menin çeviri alanında etkisi, yerelle tirme sektörü ve süreçlerine de inilmesi ve bu iki olgunun çeviri e itimine etkilerine de inilmesi amacıyla ortaya konmu tur. Bu hedefle yola çıkan çalı ma sonucunda ülkemizde yerelle tirme ve çeviri teknolojilerine de inen bilimsel çalı maların yetersiz oldu u görülmü tür. Aynı zamanda üniversitelerin çeviri e itimi programlarının da profesyonel çeviri sektörünün

gerekliliklerini kar ılayacak bir müfredata sahip olmadı ı görülmü tür. LETRAC e itim modeli ele alınarak incelendi inde bölümlerimizde verilen e itimin yetersiz kaldı ı, ders içeriklerinden de görüldü  üzere kuramsal ve uygulama açısından yetersiz kaldı ı belirlenmi tir.

KAYNAKÇA

- Alcina, Amparo (2008), Translation Technologies Scope, Tools and Resources, Target, 20(1), 79-102.
- Altay, Ayfer ve Ate man, Ender (2012), Ulusal Çeviri Politikasına Do ru, Avrupa Birli i Bakanlı ı Çeviri Platformu Bildirileri, 09.06.2012.
- Austermühl, Frank (1999), Between Babel and Bytes: The Discipline of Translation in the Information Age. *in Medias res.(mimeo)*.
- Austermühl, Frank (2011), On Clouds and Crowds: Current Developments in Translation Technology, Translation in Transition: 09.
- Badia, Toni, Freigang, Karl, Haller, Johann, Horschmann, Cristoph., Huber (1999), LETRAC curriculum modules, Deliverable D3, European Commission DG XIII Telematics Application Programme Fourth Framework, project LE4-8324.
- Balay, Refik (2004), Küreselle me, Bilgi Toplumu ve E itim, Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt: 37, Sayı: 2.
- Bayar, Fırat, Küreselle me Kavramı ve Küreselle me Sürecinde Türkiye, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi Sayı:32 <http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?3e3f0808-3113-48e2-9cf0-ea06dd3204cb>, 07.12.2012.
- Beste, Kai (2006), Softwarelokalisierung und Übersetzung, Wissenschaftlicher Verlag Trier.
- Bowker, Lynne (2003), Terminology Tools for Translators, Eds; Somers, Harold, Computers and Translation: A Translator's Guide, s. 31-47, John Benjamins Publishing Company.
- Bowker, Lynne (2005), Productivity vs quality: A pilot study on the impact of translation memory systems, Localisation focus. The international journal for Localisation 4.1:13-20.
- Caesar, Matthias ve Fehrenbach, Christina (2005), Management von Lokalisierungprojekten Hrsg.; Klaus-Dirk Schmitz ve Detlef Reineke, Einführung in die Softwarelokalisierung, Gunter Narr Verlag, Tübingen.
- Canım, Sinem (2008), Türkiye'de Çeviri Bürolarında Web Sitesi Yerelle tirmeleri Ve Bu Süreçte Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı, stanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamı yüksek lisans tezi.
- Craciunescu, Olivia, Gerding-Salas, Constanza, Stringer-O'Keeffe, Susan (2004), Machine Translation and Computer-Assisted Translation, Translation Journal, 8, 3.

- Cronin, Michael (2003), *Translation and Globalization*, Routledge Taylor & Francis Group, London.
- Çallı, Ahmet (2012), *Yerelle tirme Çevirileri ve Süreci*, Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri, 09.06.2012.
- Davies, Maria González (2004), *Multiple voices in the translation classroom: activities, tasks and projects* (Vol. 54). John Benjamins Publishing.
- Dunne, Keiran J. (2006), *Perspectives on Localization*, John Benjamins Publishing Company, Philadelphia.
- Dunne, Keiran J. (2006), *A Copernican revolution*, in *Perspectives on localization*, John Benjamins Publishing Company, Philadelphia.
- Esselink, Bert (2000), *A Practical Guide to Localization*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Esselink, Bert (2002), *Localization Engineering: The Dream Job*, *Traducció i Tecnologies de la Informació i la Comunicació* Numero 1: *La Localització*: Octubre 2002: <http://www.fti.uab.es/tradumatica/revista/articles/besselink/central.htm> 28.05.2013.
- Folaron, Debbie (2006), *A discipline coming of age in the digital age*, *Perspectives on Localization*, American Translators Association Scholarly Monograph Series XIII. Amsterdam: John Benjamins, 195-219.
- Gouadec, Daniel (2007), *Translation as a Profession*, John Benjamins Publishing Company Amsterdam.
- Grunsven, Willy (2002), *The Guide to Translation and Localization: Preparing Products for the Global Marketplace*, Printed in USA, American Translators Association, Lingo Systems.
- Ho, George (2008), *Globalization and Translation: Towards a Paradigm Shift in Translation Studies*, VDM Verlag Dr. Müller, Saarbrücken.
- House, Juliane (2009), *Translation: Oxford Introductions to Language Study Series*, Oxford University Press.
- Jaekel, Gary (2000), *Terminology Management at Ericson*, Editor; Robert J. Sprung *Translating Into Success: Cutting-Edge Strategies for Going Multilingual in A Global Age*, John Benjamins Publishing Company.
- Kiraly, Don (2000), *Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from Theory to Practice*, St. Jerome Publishing.

- Mileto, Fiorenza, Muzii Luigi (2010), Bogucki, Łukasz, ed. Teaching Translation and Interpreting: Challenges and Practices, Cambridge Scholars, 2010.
- Munday, Jeremy (2008), Introducing Translation Studies 2nd Edition, Routledge Taylor & Francis Group, Oxon.
- Öner, I in Bengü (2012), Sektörde ve Akademide Kronometre Çalışmaya Başladı. Yarı 1 Gözlemek için Ne Yapmalıyız? Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri, 09.06.2012.
- Pfister, Ulrich (2012), Online Resources/ Mainz: Leibniz-Inst. f. Europ. Geschichte, 2012 Europäische Geschichte Online / hrsg. vom Leibniz-Institut für Europäische Geschichte Mainz <http://www.ieg-ego.eu/en/threads/backgrounds/globalization/ulrich-pfister-globalization> 02.07.2013
- Pym, Anthony (2010), Exploring Translation Studies, Routledge Taylor & Francis Group, Oxon.
- Pym, Anthony (2011), What Technology Does To Translating, Translation & Interpreting, 3(1), 1-9.
- Pym, Anthony (2012), Translation skill-sets in a machine-translation age.
- Ahın, Mehmet (2013), Çeviri ve Teknoloji, İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.
- Pym, Anthony, Perekrestenko, Alexander, Starink, Bram (2006), Translation technology and its teaching, Tarragona: Universitat Rovira i Virgili (Intercultural Studies Group).
- Raído, Vanessa E., Austermühl, Frank (2002), Translation, Localization and Technology – Current Developments http://ceh.ilch.uminho.pt/ficheiros/Enriquez%20Austermuehl%20Technology_Ateli_er_4.pdf 02.07.2013.
- Samson, Richard (2005), Computer-assisted translation, in Training for the New Millennium (2005): 101-126.
- Sánchez, Pablo Muñoz (2006), Electronic Tools for Translators in the 21st Century, Volume 10 No:4, Translation Journal.
- Schäffner, Christina (2000), Translation in the Global Village, Introduction: Globalization, Communication, Translation 1-11 Editor; Christina Schäffner, Multilingual Matters, Great Britain.
- Schmitz, Klaus-Dirk (2005), Der Lokalisierungsmarkt, Hrsg.; Klaus-Dirk Schmitz und Detlef Reineke, Einführung in die Softwarelokalisierung, Gunter Narr Verlag, Tübingen.

Shiyab, Said M. (2010), Globalization and its Impacts on Translation in: Globalization and Aspects of Translation Edited by Said M. Shiyab, Marilyn Gaddis Rose, Juliane House and John Duval: Cambridge Scholars Publishing United Kingdom

Somers, Harold (2003), Machine translation in the classroom, Benjamins Translation Library 35 319-340.

Somers, Harold (2003), Translation Memory Systems, Editor; Somers, Harold, Computers and Translation: A Translator's Guide s. 31-47, John Benjamins Publishing Company.

Weiss, Barb (2002), The Guide to Translation and Localization: Preparing Products for the Global Marketplace, Printed in USA, American Translators Association, Lingo Systems.

Willer, Florian (2006), Übersetzen Und Globalisierung: Globalisierung Und Ihre Auswirkungen auf die Übersetzungs-Und Lokalisierungsindustrie (Diplomarbeit), verlegt vom Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer e.V.

Wills, Wolfram (1999), Interdisciplinary in Translation Studies, Target 11:1 131-144. John Benjamins B.V., Amsterdam.

<http://batidil.kku.edu.tr/ingilizce/> 30.11.2013

<http://dti.ieu.edu.tr/tr> 30.11.2013

<http://edebiyat.istanbul.edu.tr/ceviribilim/> 30.11.2013

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_desktop_publishing_software 19.06.2013.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Locale> 13.04.2013.

http://en.wikipedia.org/wiki/Microsoft_Windows 07.12.2012.

<http://iate.europa.eu/iatediff/SearchByQueryLoad.do;jsessionid=9ea7991c30d5f74dbe3303de4aea3e3a66f7e7b92a7.e3iLbNeKc3mSe3aNbxuQa3qKa40?method=load> 24.01.2013.

<http://insanvetoplum.okan.edu.tr/sayfa/ingilizce-mutercim-tercumanlik-anabilim-dali> 30.11.2013

<http://tr.wikipedia.org/wiki/WYSIWYG> 19.06.2013.

<http://traserver.tra.cuhk.edu.hk> 30.11.2013

<http://www.bde.yildiz.edu.tr/bde/3/Frans%C4%B1zca-M%C3%BCtercim-Terc%C3%BCman%C4%B1k/95> 30.11.2013

<http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/Web/FenEdebiyatDetay.php?CategoryId=124> 30.11.2013

<http://www.bilkent.edu.tr/~trin/index2-tr.html> 30.11.2013

<http://www.ceviribilim.sakarya.edu.tr/tr> 30.11.2013

<http://www.dcu.ie/salis/index.shtml> 30.11.2013

<http://www.dcu.ie/salis/index.shtml> 30.11.2013

http://www.dogus.edu.tr/tr/akademik/enstituler/sosyal/ceviriteknoloji_amac.asp 30.11.2013

<http://www.dw.de/facts-and-figures/a-15703990> 11.12.2012.

<http://www.eamt.org/mt.php> 25.01.2013.

<http://www.estr.com/tr/DTP.asp> 19.06.2013.

<http://www.kommdesign.de/fakten/seite2.htm#Farben> 24.04.2013.

<http://www.localisation.ie/> 30.11.2013

<http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/sayi32/firatbayar.pdf>
(Çevrimiçi kaynak) 29.01.2013.

<http://www.microsoft.com/Language/en-US/Default.aspx> 24.01.2013.

<http://www.miis.edu/bethesolution/localization> 30.11.2013

<http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/> 30.11.2013

<http://www.sakine-eruz.com/ceviribilimsel-kaynaklar-sakine-eruz-esen/tuerkiyede-ceviribilim-bolumlerinin-kurulmasi/index.php> 13.01.2012.

<http://www.sdl.com/technology/language-technology/what-is-translation-memory.html#tag1>
26.06.2013.

<http://www.transint.boun.edu.tr/> 30.11.2013

<http://www.translationzone.com/en/translator-solutions/terminology-management/> 05.06.2013.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880> 02.05.2013.

<http://www.tuketiciyasasi.com/yasa/m14.html> 30.04.2013.

<http://www.unicode.org/standard/translations/turkish.html> 18.04.2013.

<http://www.yeditepe.edu.tr/bolumler/ceviribilimm> 30.11.2013

<http://www-01.ibm.com/software/globalization/topics/terminology/introduction.html> 06.06.2013.

<http://www3.imperial.ac.uk/cpd/courses/subject/other/localisation> 30.11.2013

<https://www.arel.edu.tr/tr/akademikbolum/10/ae7be26cdaa742ca148068d5ac90eaca/aaf2f89992379705dac844c0a2a1d45f/9678f7a7939f457fa0d9353761e189c7/2cecaa7df4c5c05dc11b2434c0a62006/71860c77c6745379b0d44304d66b6a13/c0966e48def2fc917d7afdf6d8c86e81/mutercim-tercumanlik> 30.11.2013

ÖZGEÇM

Emine ÖZTÜRK 29.03.1988 tarihinde Trabzon'da dünyaya geldi. İkokulu, ortaokulu ve liseyi İstanbul'da tamamladıktan sonra, 2006 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Mütercim Tercümanlık bölümünü kazandı. Be yıllık lisans eğitiminin ardından 2011 yılı Eylül ayında Sakarya Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'ne Araştırma Görevlisi olarak atanmış ve aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Halen Sakarya Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde ara tırma görevlisidir.